ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

НАСТАЎНІЦКАЯ газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 144 (5326)
Субота, 15 снежня 2001 года
Кошт у розніцу — 84 руб.

На зімовых прасторах.

Фота Уладзіміра АМЯЛЬЯНЧЫКА.

Дабрачыннасць

Хворым дзецям - нашыя сэрцы

18 снежня ў Палацы дзяцей і моладзі Мінска адбудуцца ўрачыстасці, прысвечаныя адкрыццю акцыі "Хворым дзецям - нашыя сэрцы".

Ужо дзесяты раз праводзіць яе ў нашай краіне Беларускі дзіцячы фонд. Заўсёды акцыя прымяркоўваецца да Каляд і Новага года, каб падарыць адчуванне радасці і святла дзецям-сіротам, інвалідам, ВІЧ-інфіцыраваным дзецям, што падчас гэтых святаў знаходзяцца ў бальніцах ці, з-за цяжкага захворвання, навучаюцца дома.

Менавіта 18 снежня ў Палацы дзяцей і моладзі пройдзе казачны спектакль для двухсот дзяцей, якія знаходзяцца пад апекай і жывуць у Цэнтральным і Партызанскім раёнах сталіцы, для дзяцей, што выхоўваюцца ў дзіцячых дамах сямейнага тыпу, дзяцей воінаў, што загінулі пры выкананні службовага абавязку. Дзіцячы фонд падрыхтаваў для іх свае падарункі.

Акцыя будзе доўжыцца месяц, на працягу якога плануецца наведаць тысячы беларускіх хлопчыкаў і дзяўчынак, якія знаходзяцца ў дзіцячым аддзяленні анкадыспансера, апёкавым аддзяленні бальніцы хуткай дапамогі, дзіцячым аддзяленні нейрахірургіі дзевятай клінічнай бальніцы, дзіцячым аддзяленні кардыялогіі, Дзіцячым хірургічным цэнтры, Дзіцячай інфекцыйнай бальніцы і інш. Наведваць іх з прадстаўнікамі Дзіцячага фонду будуць Дзед Мароз са Снягуркай, казачныя персанажы. У святочных ранішніках прымуць удзел валанцёры Дзіцячага фонду - студэнты Беларускага універсітэта культуры, Беларускага дзяржаўнага педагагічнага універсітэта імя Танка, артысты тэатра эстраднай песні Таццяны Моўчан і іншыя.

Такім чынам за дзесяць гадоў больш як 150 тысяч хлопчыкаў і дзяўчынак сустрэлі зімовыя святы з віншаваннямі і падарункамі Дзіцячага фонду.

"Самае галоўнае ў Калядных святах, - кажуць прадстаўнікі фонду, - атмасфера дабрыні і радасці. І каб яе стварыць, трэба дапамагчы слабаму, падзяліцца з бедным, суцешыць засмучанага. І ў гэтым знайсці шчасце".

Вольга ЗАЙКІНА.

Падзеі

Святочны расклад

Днямі Чацвёртая мінская нацыянальная гімназія адзначыла свой чарговы дзень нараджэння. Сёлета ёй споўнілася адзінаццаць гадоў. Дата хоць і не круглая, але, як гаворыцца, была б нагода.

Дзень нараджэння - свята, якое заўсёды суправаджаецца віншаваннямі, падарункамі, прыходам гасцей і, безумоўна, сюрпрызамі. Усе гэтыя атрыбуты прысутнічалі і на святкаванні адзінаццацігоддзя гімназіі. Але ўсё па парадку.

Свята пачалося з самай раніцы - а 8-й гадзіне. Дзіўна, канешне, але не для вучняў і настаўнікаў 4-й гімназіі - традыцыйных заняткаў у гэты дзень няма. Святкаваць дык святкаваць! А "расклад" урачыстасцей усё ж такі нагадваў расклад урокаў.

Першы ўрок - спектакль па творах Максіма Багдановіча, які паставіў гімназічны тэатр-студыя. Лірычны і вельмі сур'ёзны пачатак, але, як вядома, самыя цяжкія прадметы заўсёды ставяцца першымі. Галава яшчэ не затлумлена, успрыняцце "новых ведаў" -найбольшае.

Другі ўрок - кірмаш, галоўнымі ўдзельнікамі якога сталі вучні 5-6 класаў. Гэта ўжо не так сур'ёзна, як спектакль, дакладней, зусім не сур'ёзна. Песні, танцы, жарты, мора ўсмешак і вельмі танныя тавары. Ну, дзе вы зможаце купіць пачастункі за пяцьдзесят рублёў! Толькі на школьным кірмашы. Ды яшчэ і патаргавацца можна. А пасля гэтага шумнага, ажыўленага кірмашу я трапіла на чарговую ўрачыстасць.

Трэці ўрок - пасвячэнне ў гімназісты. Тры пятыя класы (108 чалавек) сталі галоўнымі героямі гэтай цырымоніі. Быць гімназістамі - гонар і самапавага. Гэта разумеюць пяцікласнікі, бо з пачуццём вялікай годнасці прымалі яны гімназічныя білеты з рук свайго дырэктара Юрыя Міхайлавіча Бандарэнкі.

Чацвёрты ўрок - інтэлектуальны. Ён аб'яднаў васьмікласнікаў гульнёй "Што? Дзе? Калі?", тут расслабляцца і забаўляцца не было калі. Дух спаборніцтва лунаў у паветры больш гадзіны. Хто ж будзе першы? Але каманды не ўступалі адна адной.

Пяты і шосты ўрок прыйшлося аб'яднаць, бо ўрачысты канцэрт у адну гадзіну ніяк не змесціцца. Звычайна на апошніх уроках думаць не хочацца, ды ўжо і не можацца, а ў святочны дзень рабіць гэта зусім неабавязкова. Са сцэны "гучалі" і "чуліся" падарункі. Спачатку ад саміх гімназістаў. Яны спявалі, танчылі, паказвалі свае акцёрскія здольнасці. Потым пачалі прымаць "падарункі" ад гасцей. Суседняя 201-я сярэдняя школа і яе ўзорны хор "Фэст" павіншавалі імянінніцу сваімі прафесійнымі спевамі. Дарэчы, "Фэст" з'яўляецца лаўрэатам міжнародных фестываляў "Ялта-2001", "Славянскі базар-2001".

Дзень нараджэння гімназіі скончыўся сюрпрызам - выступленнем прафесара, народнага артыста СССР, кампазітара Ігара Міхайлавіча Лучанка, які нават на цымбалах змузыцыраваў.

P.S. *Урокі скончыліся, свята таксама, а гімназія працягвае сваю дзейнасць. Сёння ў 4-й гімназіі вучыцца 916 дзяцей, працуе 110 настаўнікаў. Навучанне вядзецца ў чатырох напрамках - фізіка-матэматычным, хіміка-біялагічным, эканамічным і філалагічным (філалагічны англа-нямецкі і філалагічны англа-польскі). Асаблівая ўвага надаецца выхаванню. У гімназіі ёсць Цэнтр нацыянальнай культуры, музей "Мой родны кут", клуб старшакласнікаў "Сузор'е". А такімі справамі, як песні і танцы, займаюцца ўсе гімназісты.*

Вольга ДУБОЎСКАЯ.

Мы разам

Праблемы са здароўем, абмежаванасць фізічных магчымасцей не павінны ствараць неадольнага бар'ера паміж людзьмі, перашкаджаць ім быць разам. У гэтым упэўнены ўдзельнікі свята "Мы разам!", што прайшло ў Мінску.

Тут сабраліся студэнты Белдзяржуніверсітэта - у тым ліку і тыя, хто мае інваліднасць. На працягу некалькіх гадзін яны ў іграваой форме абмяркоўвалі пытанні камунікацыі, лепшага ўзаемаразумення. Яны сцвярджаюць, што неабходна пазбаўляцца двухбаковых негатыўных стэрэатыпаў, якія перашкаджаюць цеплыні і непасрэднасці ўзаемін.

Былі прызы, салодкія ласункі, падарункі. Сустрэча адбылася па ініцыятыве грамадскай арганізацыі "Розныя-роўныя" і Прафкама студэнтаў БДУ пры падтрымцы Саюза жанчын БДУ.

Дарэчы, сёння на розных факультэтах Белдзяржуніверсітэта, па словах старшыні Прафкама гэтай навучальнай установы Ніны Радзевіч, атрымліваюць адукацыю пяцьдзесят інвалідаў. Усе яны забяспечаны пакоямі ў інтэрнатах з найлепшымі ўмовамі пражывання, рэгулярна атрымліваюць грашовую дапамогу і пуцёўкі на санаторна-курортнае лячэнне. Але ж самае галоўнае для іх - псіхалагічная падтрымка, сацыяльная рэабілітацыя. І свята, праведзенае "Рознымі-роўнымі" - якраз чарговы крок у гэтым кірунку.

Вольга ЗАЙКІНА.

Улетку, калі мы гутарылі з намеснікам міністра адукацыі П.Дз.Кухарчыкам па пытаннях уступнай кампаніі, тады дамовіліся зноў сустрэцца для інтэрв'ю ўвосень. Цяпер Пётр Дзмітрыевіч узначальвае Акадэмію кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, але наша дамоўленасць засталася ў сіле. І сёння мы друкуем інтэрв'ю з рэктарам.

***Пётр КУХАРЧЫК,** рэктар Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь:*

"Мы абавязаны весці падрыхтоўку прафесіяналаў"

- Пётр Дзмітрыевіч, у Міністэрстве адукацыі Вы курыравалі вышэйшую школу. Натуральна, на пасадзе рэктара Вам не прыйшлося асвойваць новыя гарызонты. Верагодна, наадварот, Вы ўжо намецілі новыя задачы?

- Пры назначэнні мяне на пасаду рэктара Прэзідэнт нашай краіны паставіў перада мной некалькі задач. Па-першае - прадоўжыць тыя пераўтварэнні, што былі пачаты Пятром Іванавічам Брыгадзіным на пасадзе рэктара акадэміі. Другая задача - шукаць маладых кіраўнікоў не толькі ў сталіцы, але і ў рэгіёнах і ажыццяўляць іх перападрыхтоўку ў нашай акадэміі. І нарэшце, трэцяя задача - прыкласці ўсе намаганні, каб Акадэмія кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь стала адной з вядучых навучальных устаноў краіны. Вось задачы, што трэба вырашаць у бліжэйшы час.

- Якая структура Акадэміі кіравання?

- Акадэмія кіравання з'яўляецца шматпрофільнай дзяржаўнай навучальнай установай у галіне падрыхтоўкі, перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі кадраў органаў дзяржаўнага кіравання. Зыходзячы з названых напрамкаў навучання выбудавана і структура акадэміі, дзе функцыянуюць чатыры інстытуты і 20 кафедраў.

Інстытут дзяржаўнай службы ажыццяўляе перападрыхтоўку кіруючых кадраў органаў дзяржаўнага кіравання па шырокім спектры спецыяльнасцей і спецыялізацый: дзяржаўнае і мясцовае кіраванне, дзяржаўнае рэгуляванне нацыянальнай эканомікі, кіраванне сацыяльнай сферай, інфармацыйныя тэхналогіі ў дзяржаўным кіраванні, знешняя палітыка і дыпламатыя, міжнародныя эканамічныя адносіны, дзелавое адміністраванне, фінансавы і банкаўскі менеджмент і інш. Усяго мы праводзім перападрыхтоўку па адзінаццаці спецыялізацыях з тэрмінам навучання ад аднаго года на дзённай форме і да 2,5 года на дзённа-завочнай форме навучання. Тут набываюць новую кваліфікацыю работнікі, якія займаюць пасады ад галоўнага спецыяліста да дырэктара прадпрыемства, арганізацыі, міністра.

Інстытут дзяржаўнага кіравання ажыццяўляе падрыхтоўку спецыялістаў, якія маюць базавую сярэднюю і вышэйшую адукацыю, па дзвюх асноўных спецыяльнасцях - "Дзяржаўнае кіраванне і эканоміка", "Дзяржаўнае кіраванне і права". Трэба сказаць, што гэта дастаткова запатрабаваныя ў наш час у рэальнай эканоміцы спецыяльнасці, якія карыстаюцца вялікім попытам у выпускнікоў сярэдніх школ, ліцэяў, каледжаў, а таксама ў людзей, якія маюць вышэйшую адукацыю і жадаюць атрымаць другую вышэйшую адукацыю. Пра тое штогод сведчыць высокі конкурс пры паступленні. Карыстаючыся нагодай, запрашаю абітурыентаў паступаць у Акадэмію кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

У Інстытуце вышэйшых кіраўніцкіх кадраў кіруючыя работнікі дзяржаўных органаў, мясцовых выканаўчых органаў улады праходзяць павышэнне кваліфікацыі па кароткатэрміновых мэтавых праграмах самага шырокага профілю.

Навукова-даследчы інстытут тэорыі і практыкі дзяржаўнага кіравання праводзіць навуковыя даследаванні, распрацоўвае практычныя рэкамендацыі ў галіне дзяржаўнай кадравай палітыкі, сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь.

У структуры Акадэміі кіравання ёсць таксама некалькі цэнтраў, напрыклад, Цэнтр міжнароднага супрацоўніцтва і адукацыйных праграм, Цэнтр інфармацыйных тэхналогій кіравання, Цэнтр псіхалогіі кіравання, Інавацыйны цэнтр і іншыя структурныя падраздзяленні, у тым ліку і 20 спецыялізаваных кафедр.

Як бачыце, структура Акадэміі кіравання - разгалінаваная, але дастаткова стройная і дазваляе забяспечыць усе асноўныя напрамкі яе дзейнасці. Да гэтага трэба дадаць, што ў Акадэміі кіравання сфарміраваны высокакваліфікаваны прафесарска-выкладчыцкі састаў, калектывы навуковых работнікаў і вучэбна-дапаможнага персаналу. Ёсць добраўпарадкаваны інтэрнат і спартыўныя збудаванні.

- Дзе ВНУ бярэ сваіх патэнцыяльных студэнтаў?

- Гэтае пытанне я б падзяліў на дзве часткі. Тут гаворка ідзе пра дзве катэгорыі асоб, што вучацца ў Акадэміі кіравання. Гэта - слухачы і студэнты. Што да слухачоў, то рэктаратам сумесна з Адміністрацыяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь распрацаваны і ўжо колькі гадоў паспяхова рэалізуецца механізм іх адбору на перападрыхтоўку і павышэнне кваліфікацыі.

Па гэтым пытанні акадэмія самым цесным чынам працуе з міністэрствамі, ведамствамі, абласнымі выканаўчымі камітэтамі, прадпрыемствамі і арганізацыямі. Гэтыя органы рэкамендуюць для навучання ў Акадэміі кіравання кіраўнікоў, якія займаюць дастаткова высокія пасады, знаходзяцца ў рэзерве на павышэнне і маюць патрэбу ва ўдасканаленні ведаў. Вынікі адбору слухачоў замацоўваюцца рашэннем калегій міністэрстваў, абласных выканаўчых камітэтаў. Акрамя таго, будучыя слухачы павінны паспяхова прайсці ўступныя іспыты і конкурсны адбор. Конкурс высокі - больш як два чалавекі на месца.

І другая частка пытання. Нашымі студэнтамі, як я ўжо адзначаў раней, з'яўляюцца выпускнікі сярэдніх школ, ліцэяў, каледжаў з усіх рэгіёнаў рэспублікі, а таксама дзяржаў СНД. Прапрацоўваецца зараз і пытанне навучання грамадзян з далёкага замежжа. З такой ініцыятывай да нас звяртаюцца некаторыя пасольствы і прадстаўніцтвы, акрэдытаваныя ў нашай рэспубліцы.

- Летась у Акадэміі кіравання прайшоў эксперымент па тэсціраванні сярод абітурыентаў. Наколькі ён быў удалым і ці будзе працягвацца ў далейшым?

- Строга кажучы, асобныя элементы тэсціравання ў Акадэміі кіравання выкарыстоўваліся і раней. Але ў мінулым годзе прыёмная камісія поўнасцю ўкараніла ў механізм уступных іспытаў сістэму тэсціравання. Пры падрыхтоўцы тэстаў шырока выкарыстоўвалі назапашаны замежны і наш вопыт. Я спынюся толькі на некаторых найбольш важных момантах. Па-першае, выкарыстанне гэтай сістэмы дазволіла стварыць для абітурыентаў спакойную, без асаблівых стрэсаў абстаноўку на ўступных экзаменах.

Па-другое, тэставая сістэма дазволіла павысіць аб'ектыўнасць ацэнкі ведаў абітурыентаў за кошт выкарыстання 100-бальнай шкалы адзнак. Акрамя таго, аб'ектыўнасць ацэнкі ведаў была павышана за кошт выключэння рознага роду суб'ектыўных фактараў, таму што тэсты выконваліся пісьмова. І сам змест тэстаў ахопліваў практычна ўсю школьную праграму, што выключала магчымасць "выцягнуць шчаслівы або нешчаслівы білет".

Выкарыстанне тэсціравання і яго вынікаў дазволіла дакладна ранжыраваць абітурыентаў па ўзроўні ведаў, што практычна не стварыла праблем пры залічэнні студэнтаў. І потым, тэсціраванне - гэта празрыстасць, даступнасць, прастата, падтрыманыя ўсімі абітурыентамі. Укараненне сістэмы тэсціравання знізіла колькасць апеляцый з прычыны аспрэчвання атрыманых адзнак.

Падобная практыка шырока выкарыстоўваецца ва ўсім свеце. І калі мы збіраемся павысіць стандарт нашай адукацыі да сусветнага ўзроўню, неабходна ўключыць адпаведныя методыкі ўжо на стадыі адбору будучых студэнтаў. На апошнім пасяджэнні калегіі Міністэрства адукацыі спецыяльна разглядалася пытанне аб правядзенні тэсціравання, у тым ліку і цэнтралізаванага, аб яго больш шырокім выкарыстанні.

Напрыканцы можна канстатаваць, што эксперымент атрымаўся, і ў наступным годзе мы таксама плануем выкарыстоўваць сістэму тэсціравання абітурыентаў.

- Якія спецыялісты, на Вашу думку, будуць запатрабаваны ў бліжэйшае дзесяцігоддзе? Якія новыя спецыяльнасці неабходна адкрываць?

- Аналіз і прагнозы эканамічнага развіцця Беларусі паказваюць, што ў бліжэйшы час будуць запатрабаваны спецыялісты ў галіне інфармацыйных тэхналогій, кіравання, замежных моў, эканомікі, біятэхналогій, медыцыны, некаторых відаў права. Апошнім часам значна павялічылася цікавасць моладзі да прыродазнаўчанавуковых спецыяльнасцей.

Прагнозы - справа няўдзячная. Але тым не менш неабходна мець выразнае ўяўленне пра тое, якія спецыялісты будуць запатрабаваны ў бліжэйшай будучыні. Не сакрэт, што сёння мы маем справу з перавытворчасцю спецыялістаў па асобных галінах ведаў. Гэта стварае праблемы з далейшым працаўладкаваннем выпускнікоў. Тут неабходна збалансаванасць паміж профільнымі ВНУ і колькасцю студэнтаў.

Акадэмія кіравання ў гэтым плане працуе з апераджэннем. Што да перападрыхтоўкі кіруючых кадраў, то штогод тут на аснове аналітычных даследаванняў карэкціруецца наменклатура спецыяльнасцей і спецыялізацый, ідзе работа па ўліку патрэб органаў дзяржаўнага кіравання.

Летась у Акадэміі кіравання ўпершыню правялі прыём па дзвюх новых спецыяльнасцях: "Дзяржаўнае кіраванне і эканоміка", "Дзяржаўнае кіраванне і права". Для іх быў зменены змест вучэбных планаў у адпаведнасці з сучаснымі еўрапейскімі стандартамі.

Ёсць і пэўныя задумкі на наступны год. Цяпер мы ўжо актыўна прапрацоўваем адкрыццё яшчэ адной новай спецыяльнасці - "Інфармацыйныя тэхналогіі ў дзяржаўным кіраванні". Асобныя элементы гэтага напрамку навучання ўжо апрабіраваны ў сістэме перападрыхтоўкі кіруючых кадраў. Актуальнасць гэтай спецыяльнасці - відавочная, бо пастаянна і імкліва павышаецца значэнне інфарматызацыі ва ўсіх сферах дзейнасці, у тым ліку і ў дзяржаўным кіраванні. "Хто валодае інфармацыяй, той валодае светам". Мы абавязаны весці падрыхтоўку прафесіяналаў.

- Хто сёння больш запатрабаваны - кіраўнікі або выканаўцы?

- Заўсёды неабходны і тыя і другія. Але цяпер неабходны прафесіяналы высокага класа, якія ўмеюць прымаць рашэнні ва ўмовах няпэўнасці, умеюць разумна рызыкаваць, прымаць нестандартныя рашэнні, валодаюць сучаснымі тэхналогіямі кіравання.

- Кіраўнікі рознага ўзроўню рана ці позна адчуваюць неабходнасць у атрыманні новых ведаў у галіне кіравання. Якія новыя метады адукацыі Вы можаце сёння прапанаваць?

- Метады навучання, тэхналогіі навучання, а яны самым цесным чынам звязаны са зместам навучання, - гэта значная праблема, якая патрабуе асобнага сур'ёзнага абмеркавання. Што мы сёння прапануем нашым слухачам і студэнтам? Гэта шырокі спектр актыўных метадаў навучання, гэта Internet і Intranet, гэта - сістэма і тэхналогіі адкрытай адукацыі, гэта - дыстанцыйнае навучанне, гэта - шырокае выкарыстанне інфармацыйных тэхналогій. Для акадэміі самае галоўнае - выхаваць у слухачоў і студэнтаў імкненне вучыцца з максімальнай адказнасцю і самастойнасцю ва ўмовах магчымага мадэлявання рэальных эканамічных сітуацый і ўзмацніць значэнне практыкі.

- Больш як 40 працэнтаў студэнтаў Акадэміі кіравання - людзі з вышэйшай адукацыяй. Ці ўлічваюцца асаблівасці навучання дарослых? І ці будзе ў далейшым развівацца сістэма другой вышэйшай адукацыі?

- Натуральна, ёсць спецыфіка навучання дарослых людзей - кваліфікаваных спецыялістаў. Працэс навучання - дыферэнцыяваны і па дыдактычных падыходах, і па псіхалогіі, і па змесце - у залежнасці ад кантынгенту студэнтаў.

Другая адукацыя - гэта дадатковая прафесійная адукацыя. Вопыт паказвае, што сёння ў шэрагу выпадкаў, асабліва для працы ў замежных, сумесных прадпрыемствах, ды і на нашых айчынных прадпрыемствах, кіраўніку, спецыялісту неабходны трывалыя веды па кіраванні, эканоміцы, праву, неабходна добрае веданне замежнай мовы. Атрымаць у рамках адной спецыяльнасці глыбокія веды па комплексу напрамкаў не заўсёды ўяўляецца магчымым. Эканоміка мяняецца імкліва. Адукацыя, якая абслугоўвае яе інтарэсы, - таксама. Патрэба ў атрыманні другой вышэйшай адукацыі сёння не вычарпана яшчэ і таму, што атрыманне першай вышэйшай адукацыі не заўсёды з'яўляецца правільным выбарам маладога чалавека.

- Ці выкарыстоўваеце замежны вопыт у падрыхтоўцы кіраўнікоў?

- Безумоўна. Сёння ў ажыццяўленні адукацыйнага працэсу без вывучэння замежнага вопыту немагчыма забяспечыць яго высокі якасны ўзровень. Выкарыстанню замежнага вопыту ў значнай ступені садзейнічаюць усталяваныя кантакты з замежнымі партнёрамі, профільнымі акадэміі адукацыйнымі цэнтрамі Германіі, Італіі, Францыі, Расійскай Федэрацыі, Украіны, Казахстана, Літвы і іншых краін. Сувязі гэтыя - доўгачасовыя, і мы не абмяжоўваемся толькі абменам вопытам, але арганізуем і сумесныя адукацыйныя праекты з удзелам нашых выкладчыкаў і замежных спецыялістаў.

- Ці запрашаеце для чытання асобных курсаў практыкаў - бізнесменаў, банкіраў, практыкуючых юрыстаў?

- Тэорыю нельга аддзяляць ад практыкі. У ажыццяўленні вучэбнага працэсу ў Акадэміі кіравання больш, чым у іншых ВНУ, прымаюць удзел кіруючыя работнікі міністэрстваў, арганізацый, у тым ліку Міністэрства эканомікі, Міністэрства фінансаў, Дзяржаўнага падатковага камітэта, Дзяржаўнага мытнага камітэта, судоў - гаспадарчага, канстытуцыйнага, міждзяржаўнага гаспадарчага суда СНД і інш. Формы іх удзелу разнастайныя - работа ў якасці выкладчыкаў па сумяшчальніцтву, арганізацыя дыскусій, "круглых сталоў", навукова-практычных семінараў і інш. Ужо ў снежні перад слухачамі Акадэміі кіравання выступілі старшыня Канстытуцыйнага суда Рэспублікі Беларусь Г.А.Васілевіч, міністр юстыцыі В.П.Галаванаў, намеснік міністра эканомікі А.М.Тур і іншыя.

Для чытання аўтарскіх курсаў запрашаюцца вядучыя выкладчыкі Германіі, Дыпламатычнай акадэміі Расіі, Акадэміі дзяржаўнай службы пры Прэзідэнце Расійскай Федэрацыі.

- Ці можна назваць Акадэмію кіравання школай міністраў?

- І так, і не. Тое, што мы навучаем і міністраў, і іх намеснікаў - гэта адзін бок медаля. Другі бок заключаецца ў тым, што мы шчыра верым: нашы выпускнікі - перспектыўныя маладыя людзі, якія валодаюць дапытлівасцю розуму і высокай эрудыцыяй. І чаму б ім з часам не стаць міністрамі?

Галіна СІДАРОВІЧ.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Паважаныя чытачы!

Працягваецца падпіска на першае паўгоддзе 2002 года. Падпісацца на "Настаўніцкую газету" можна ў любым паштовым аддзяленні ці ў агенцтве "Белсаюздруку".

НАСТАЎНІЦКАЯ газета — выданне асветнікаў Рэспублікі Беларусь

Падпісны кошт на паўгоддзе
для індывідуальных падпісчыкаў — 8400 рублёў;
на квартал — 4200 рублёў;
на месяц — 1400 рублёў.
Па ведамаснай падпісцы: на паўгоддзе — 22800 рублёў; на квартал — 11400 рублёў;
на месяц — 3800 рублёў.
Індэкс для індывідуальнай падпіскі — 63867,
для ведамаснай — 63363.

Сямейны клуб "Настаўніцкай газеты"

СЕМ Я

"За" і "супраць" дзіцячага садка

Нягледзячы на тое, што на дварэ XXI стагоддзе і ўсё большы ход набываюць такія паняцці як фемінізм і эмансіпацыя, - жанчыны ўсё ж не страцілі прызванне да мацярынства і па-ранейшаму нараджаюць дзяцей. Але рэдкая маладая мама гатова бездакорна выконваць хатнія абавязкі і задавальняцца грашовымі падзякамі мужа і дзяржавы - большасць імкнецца хутчэй з новымі сіламі ўліцца ў бізнес-каляіну. Таму вельмі актуальна ў маладых бацькоў паўстае пытанне: "На каго пакінуць дзіця?" Калі ў вас ёсць бабулі і дзядулі, калі гувернантка ніяк не падарве ваш сямейны бюджэт - тады праблема вырашана. А калі не?

Прапаную паспрабаваць праверанае часам выйсце – дзіцячы садок. Згодна – існуе шмат "за" і "супраць". Але ўсе "супраць" – гэта ад дылетацтва бацькоў, паспрабуем разгледзець бліжэй.

Вельмі складана развітвацца з дзіцем, асабліва калі тое – на мяжы істэрыкі. У першыя дні сапраўды маме цяжка пакінуць сваё дзіцятка, тым больш, калі яно плача. Аднак развітанне не трэба зацягваць, паколькі дзіця бачыць, што маці расхваляваная – і яно пачынае сябе шкадаваць. Трэба схаваць свае пачуцці, паабяцаць вярнуцца і пайсці.

Тым не менш дзіця, як правіла, не можа адразу вытрымаць доўгага знаходжання ў незнаёмым месцы. Таму ў першыя тыдні неабходна забіраць яго раней, паступова павялічваць час знаходжання ў дзіцячым садку: спачатку пакінуць на некалькі гадзін, потым да абеду і г. д.

Дашкольная ўстанова таксама ўлічвае неабходнасць індывідуальнага падыходу да кожнага новага дзіцяці. Адразу ў групу адначасова прымаюцца не больш 1–2 дзяцей з невялікімі перапынкамі ў 2–3 дні, што дае магчымасць выхавальніку надаваць гэтым дзецям больш увагі, пазнаёміцца з імі і знайсці правільны падыход да кожнага.

Цяжкасці ў прывыканні да новага рэжыму дня.

Бацькі абавязаны загадзя пазнаёміцца з умовамі жыцця дзіцячага садка і старацца прыблізіць да іх сямейныя. У сваю чаргу выхавальнік пры прыёме дзіцяці ў групу павінен даведацца, як дзіця есць, як засынае, які ў яго апетыт, як арганізоўваліся ягоныя гульні, і ўлічваць гэтыя абставіны пасля паступлення малога ў садок.

Павялічваецца колькасць захворванняў. Пры паступленні ў дзіцячы садок малое не толькі развітваецца на пэўны час з роднымі яму людзьмі, але і апынаецца ў становішчы, дзе ад яго нярэдка патрабуюць іншых паводзін. Усё гэта можа выклікаць моцны стрэс у выглядзе розных негатыўных рэакцый, плачу і нават захворванняў. У перыяд адаптацыі адзначаецца шмат захворванняў на ВРВІ. На гэта ўплывае не толькі павелічэнне колькасці кантактаў з новай мікробнай флорай, але і напружаны псіхаэмацыянальны стан дзяцей. Даказана, што стрэс значна зніжае імунітэт, а пераход ад звычнага сямейнага побыту ў новыя ўмовы і развітванне з роднымі якраз і ператвараюцца для малога ў стрэс. Бацькі павінны ведаць пра змены ў паводзінах дзіцяці ў перыяд адаптацыі і быць да гэтага гатовымі.

Наогул адаптацыя дзяцей да дзіцячых устаноў залежыць ад наступных фактараў: 1). Узроўню псіхічнага развіцця дзіцяці. Сярод дзяцей аднаго і таго ж узросту дзеці з больш высокім узроўнем развіцця звыкаюцца, як правіла, лягчэй. 2). Індывідуальных асаблівасцей і тыпу нервовай сістэмы дзіцяці. Адны дзеці ў першыя дні бурна рэагуюць: яны крычаць пры развітанні з бацькамі, адмаўляюцца есці, спаць, пратэстуюць супраць кожнай прапановы выхавальніка, але праз 3–5 дзён ужо ўваходзяць у рэжым і добра сябе адчуваюць. Іншыя, наадварот, у першыя дні ціхмяныя, выконваюць усе патрабаванні, але потым пачынаюць плакаць, дрэнна есці і спаць. 3). Мінулага вопыту. Дзеці, якія да паступлення ў яслі мелі кантакты са шматлікімі дарослымі, з рознымі дзецьмі, атрымлівалі шмат уражанняў, жылі ў розных умовах (на дачы, у вёсцы, у бабулі), хутчэй звыкаюцца з новым становішчам, чым дзеці, жыццё якіх – аднабаковае, якія бачылі толькі маці і бацьку. 4). Папярэдніх умоў і зместу выхавання дзяцей у сям'і. Парушэнні сну, апетыту, эмацыянальнага стану ў першыя дні ў дзіцячых установах пераважаюць у дзяцей, у якіх у сям'і адсутнічаў правільны рэжым, а методыка кармлення, укладвання спаць і арганізацыі гульняў была няправільнай. Так, парушэнне сну ў асноўным назіраецца ў дзяцей, звыклых да спецыяльных уздзеянняў пры засынанні. Цяжка прызвычайваюцца да дзіцячых устаноў дзеці з цяжкім анамнэзам (з абцяжаранай спадчыннасцю, паталогіяй родаў і г.д.), якія часта хварэлі да паступлення ў яслі.

Сэнс усяго вышэйадзначанага зводзіцца да таго, што менавіта ад бацькоў залежыць стан дзіцяці пры паступленні ў дзіцячы садок. Трэба расказваць малому пра тое, што ён ужо вялікі і яму трэба сябры, з якімі ён будзе гуляць у цікавыя гульні, што ў яслях яго навучаць маляваць, пець, танцаваць. Нельга запалохваць: не будзеш слухацца – адвяду ў дзіцячы садок. Бацькі павінны ведаць, што дзіця стамляецца ад новых умоў і патрабаванняў, вялікага калектыву дзяцей і незнаёмых дарослых. Таму дома яно мае патрэбу ў цішыні і няспешных, ласкавых адносінах. У перыяд адаптацыі не трэба хадзіць з малым у госці ці прымаць іх у сябе. Трэба прывучаць дзіця да самастойнасці. Нярэдка бацькі, нягледзячы на жаданне дзіцяці зрабіць нешта самастойна, імкнуцца дапамагчы яму – так хутчэй, менш клопату. У дзіцячым садку такое дзіця будзе адчуваць сябе бездапаможным.

Выконвайце гэтыя парады, і ўжо праз некалькі дзён вашы сын ці дачка прыемна здзівяць вас новым словам, сказам, вы будзеце замілавана разглядваць кавалачак пластыліну, які прынясе ваша дзіця з сада, і з вялікім задавальненнем паверыце, што гэта авечка. А імкненне самастойна апрануцца, прычасацца, паесці можа на некалькі хвілін адняць у вас мову.

Наогул, выхаванне ў дашкольнай установе мае свае перавагі перад выхаваннем у сям'і. У школе і ва ўсім далейшым жыцці дзіцяці спатрэбіцца ўменне жыць у калектыве, лічыцца з асаблівасцямі характару і паводзінамі іншых людзей, стрымліваць свае эмоцыі.

Згадайце хаця б сябе – усе мы наведвалі дзіцячыя садкі і выраслі разумнымі, добрымі і прыгожымі людзьмі – ніхто нас там не біў, не палохаў, нічога дрэннага над намі не ўчыняў. Таму рабіце свой выбар на карысць дзіцячага садка – раю вам як маці цудоўнага стварэння, якое ўжо другі месяц наведвае яслі і кожны дзень не перастае здзіўляць мяне новымі вынаходніцтвамі.

Святлана БАГДАНАВА.

Педагогі - уся сям'я

Часам бывае так: убачыш чалавека ў нейкай справе - і ўзнікае думка: не, не яго гэта месца. На жаль, сустракаюцца такія выпадкі ў жыцці надзвычай часта. І таму яшчэ даражэй адваротнае: калі бачыш, што чалавек і яго справа - адзінае цэлае, тым больш, калі размова ідзе пра навучанне і выхаванне юнага пакалення.

[illegible]

А да гэтага ў яго была служба ў арміі, праца ў былой Хваенскай школе ў якасці настаўніка замежнай мовы і фізкультуры. Пажаніліся, радаваліся з'яўленню на свет дачкі Святланы. Абодва закончылі пединстытут у 1977 годзе. І калі Вольга [illegible]

Клаўдзія БОСАК.
Хойніцкі раён.

"Самы лепшы тата — мой"

Шосты год у нашай школе працуе кафедра сямейнага выхавання. Мэтай яе стварэння было аказанне дапамогі бацькам у выхаванні іх дзяцей, а дзецям - у адаптацыі ў школе. Пры кафедры дзейнічаюць цэнтры для бацькоў дзяцей падрыхтоўчых - 4-х класаў - лекцыйна-прапагандысцкі; клуб сям'і - для бацькоў 5 - 11-х класаў і метадычна-кансультатыўны пункт.

У школе працуе тэлефон даверу, а таксама цэнтр прафілактыкі правапарушэнняў. Выкарыстоўваючы разнастайныя формы і метады работы, мы дапамагаем бацькам разабрацца ў складаных сітуацыях. Частымі гасцямі ў нас бываюць супрацоўнікі гар(рай)аддзелаў унутраных спраў, суда, пракуратуры, гарадскога цэнтра "Здаровы лад жыцця", урачы розных спецыяльнасцей. "Агенчыкі" і святы да Дня настаўніка, навагоднія ранішнікі праводзяць разам з бацькамі і вучнямі настаўнікі Аліна Слабадзянюк, Людміла Бадзей, Людміла Сакава і іншыя.

У выхаваўчай практыцы выкарыстоўваюцца масавыя, групавыя і індывідуальныя формы і метады работы з бацькамі. Усе яны накіраваны на павышэнне педагагічнай культуры бацькоў, на ўмацаванне ўзаемадзеяння школы і сям'і, на прыцягненне бацькоў да ўдзелу ў выхаваўчым і навучальным працэсе іх дзяцей.

Асаблівы поспех мела тэарэтычная канферэнцыя пад назвай "Які бацька трэба дзіцяці?" У ёй прынялі ўдзел бацькі, вучні, настаўнікі, святары і юрысты.

Канферэнцыя пачалася незвычайна – з канцэрта мастацкай самадзейнасці. Дзеці чыталі вершы і спявалі песні пра бацькоў, затым з дакладам на тэму "Бацька – гэта гучыць ганарова" выступілі выкладчыкі школы Аліна Слабадзянюк і Вольга Пучко.

Ролі царквы ў духоўным выхаванні школьнікаў і моладзі прысвяцілі свае выступленні выкладчык Мінскай духоўнай семінарыі і студэнт гэтай навучальнай установы.

Уважліва слухалі ўдзельнікі канферэнцыі выступленне суддзі Слонімскага суда Тамары Хамінец: яна гаварыла аб ролі бацькі ў выхаванні сваіх дзяцей.

Думкамі і ўражаннямі, якія ўзніклі ў мяне падчас канферэнцыі, мне хацелася б зараз падзяліцца.

Развод сёння – справа звычайная. У многіх школьнікаў ці то адразу не было бацькі, ці то быў, але сям'ю пакінуў. Але ў кожным такім выпадку дзіця пакутліва перажывае яго адсутнасць. І гэтае перажыванне, як правіла, у той ці іншай меры калечыць ягоную псіхіку. Жаданне стварыць добрую сям'ю са шчаслівай будучыняй абавязвае мужчын браць адказнасць за выхаванне дзяцей на сябе.

Давайце завітаем на любы бацькоўскі сход. Хто там за партамі і ўважліва слухае настаўніка? У асноўным маці. А бацькі? На жаль, выхаванне дзяцей –пераважна жаночая справа. Але ж калі хлопчык хоць аднойчы ў жыцці бачыў, як яго бацька кінуўся выручаць жанчыну, калі заўважыў, як яго бацька саступіў месца таму, у каго у гэтым ёсць патрэба – ён ужо з дзяцінства засвоіць нормы мужчынскіх паводзін. Самая лепшая жанчына ў свеце і адданая маці не заменіць хлопчыку, ды і дзяўчынцы, бацьку.

На адной з класных гадзін настаўніца школы расказала пра тое, што заўважыла, як вучань раптоўна змяніў свае паводзіны: пачаў горш вучыцца, перастаў удзельнічаць у школьных мерапрыемствах, стаў маўклівым, злосным. Высветлілася потым, што бацька пакінуў сям'ю.

Дзеці – гэта своеасаблівы "пластылін", з якога можна зляпіць любога чалавека. Усё залежыць ад таго, хто лепіць. І добра, калі гэта пачынае рабіць бацька, самы блізкі і аўтарытэтны для дзіцяці чалавек. Сын ці дачка можа ўстаяць перад прапановай сябра, сяброўкі, родных, суседзяў. Але ад прапановы бацькі ніколі не адмовіцца. Трэба памятаць, што дзеці менш крытычныя да меркаванняў бацькоў.

Я сама з'яўляюся маці дзвюх дачок і ў іх выхаванні часам раблю памылкі. Але ў адным я ўпэўнена цвёрда: выхаванне дзяцей павінна пачынацца з пастаяннай увагі да іх. Гэта не азначае сачэння за імі або ціску на псіхіку. Проста сын ці дачка павінны пастаянна адчуваць, што бацькі цікавяцца імі. Калі падлетак прынёс са школы пяцёрку, бацькі павінны радавацца гэтаму разам з ім. А калі ж атрымаў двойку, неабходна разам падумаць, чаму ён яе атрымаў. Нельга зневажаць дзіця, а тым больш фізічна караць. Дарэчы, фізічнае пакаранне – гэта паказчык не толькі слабасці і бяссілля бацькоў, але і педагагічнага бескультур'я. Дзеці, выхаваныя папругай, робяцца бяздушнымі, скрытымі, хлуслівымі. Выхаванне, на мой погляд, павінна грунтавацца ў першую чаргу на дабрыні. Можна набыць любыя матэрыяльныя каштоўнасці, а вось дабрыню купіць нельга.

На жаль, некаторыя бацькі часам праяўляюць злосць і грубасць. Менавіта гэтыя якасці згубна дзейнічаюць на псіхіку дзяцей.

Падчас гутарак з бацькамі я часта задаю ім пытанне: "У чым вы бачыце прычыну таго, што ваш сын залез у кішэню да свайго сябра, пакрыўдзіў аднакласніцу?" І чую такія выказванні: у грамадстве, маўляў, беднасць, зласлівасць, а таму і дзеці робяць дрэнныя ўчынкі. Прыходзіцца ім тлумачыць, што "развал", пра які яны гавораць, наступіў у іх свядомасці, у сямейных адносінах і ў выхаванні дзяцей. Робячы тыя ці іншыя ўчынкі, мы, бацькі, павінны азірнуцца і паглядзець на сябе з боку: а ці ўсё мы робім правільна, які прыклад паказваем сваім дзецям?

У кватэры звоніць тэлефон. Пасля напружанага працоўнага дня не заўсёды хочацца падыходзіць да яго. Бацька ці маці часам просяць дзіця падняць трубку і сказаць, што іх няма дома. Здавалася б, зусім нявінны крок. А што з гэтага выходзіць? Мы свядома даем права дзіцяці на падман. І праз нейкі час такія бацькі здзіўляюцца і разводзяць рукамі: адкуль, маўляў, наш сын, дачка навучыліся падманваць?

На мой погляд, калі бацька ці маці што-небудзь зрабілі няправільна, дык трэба набрацца мужнасці і прызнацца ў гэтым свайму дзіцяці. Асабліва гэта павінен рабіць бацька, бо менавіта ў яго найбольшы аўтарытэт.

Настаўнікі не могуць змяніць у дзяцей тыя якасці, якія былі набыты ў сям'і. Бацькі павінны не толькі тэарэтычна, але і практычна паказваць сваім сынам і дочкам, як трэба паводзіць сябе ў тых ці іншых жыццёвых сітуацыях.

Мне ўспомніўся выпадак, калі падчас гутаркі інспектара міліцыі па справах непаўналетніх з падлеткам, які ўчыніў дробны крадзеж з партфеля свайго аднакласніка, высветлілася, што маці хлопчыка амаль штовечар прыносіць дамоў з працы ўкрадзеныя мясапрадукты. Які прыклад паказвала яна свайму сыну?

Часта даводзіцца чуць пытанне: "Што рабіць з дзецьмі, калі яны не слухаюцца?" Вось гэта, на мой погляд, ёсць прыкмета таго, што бацькі ў іх вачах не маюць аўтарытэту. Калі бацькі жывуць сумленна і разумна, калі перад імі стаяць цудоўныя мэты, калі яны ўсведамляюць кожны свой учынак, гэта азначае, што яны маюць бацькоўскі аўтарытэт.

Чаму дзіця хутка стамляецца, становіцца раздражняльным? Чаму яно аддаляецца ад бацькоў і становіцца грубым? Адкуль у яго бярэцца нікому не зразумелае пачуццё страху перад адзінотай?

Гэтыя і многія іншыя пытанні хвалююць як настаўнікаў, так і бацькоў. Узнікненне такіх пытанняў сведчыць аб тым, што дарослыя і дзеці не разумеюць адзін аднаго, іх узаемаадносіны носяць канфліктны характар. Якім жа чынам можна у сям'і, школе папярэдзіць ці ўвогуле зняць канфлікт у той або іншай сітуацыі?

Змены ў паводзінах дзіцяці не адбываюцца без прычын, і амаль усе яны звязаны з узроставымі і індывідуальнымі асаблівасцямі развіцця яго арганізма. Бацькі абавязкова павінны ведаць гэтыя прычыны і асаблівасці, якія аказваюць значны ўплыў не толькі на фарміраванне асобы, а і на эмацыянальны стан дзіцяці.

Паразважаем аб прычынах паяўлення канфліктаў паміж дарослымі і дзецьмі.

Напярэдадні свята была праведзена анкета з пытаннямі для вучняў 9 "А" класа "Дзе і як ты бавіш вольны час?", "Ці многа часу праводзіш з бацькамі?", "Які апошні фільм ты глядзеў разам з бацькамі?", "Што ты цэніш у сваіх блізкіх?" і г.д.

Бацькі разам з вучнямі адказвалі на пытанні класнага кіраўніка 9 "А" класа Л.М.Бадзей, малявалі словамі партрэт сваёй сям'і, праводзілі конкурсы па дэгустацыі салатаў, чыталі вершы сваім блізкім і спявалі песні разам з бацькамі, пісалі сачыненні на тэму "Мая мама", "Мой тата", "Аб чым бы мне хацелася пагаварыць". Вось фрагменты з сачыненняў дзяцей: "Самы лепшы тата — мой. Ён смачна гатуе ежу, ведае шмат рэцэптаў прыгатавання страў, разам робім кармушкі для птушак. Я вельмі рада, што ў мяне ёсць такі тата..." (М.Рабцэвіч). В.Беладзед піша: "Самае запаветнае слова на Зямлі – мама. Я яшчэ не ўмеў гаварыць, а мама разумела мяне, без слоў здагадвалася, чаго я хачу, што ў мяне баліць. Нават калі я стану дарослым, заўсёды буду помніць маміны рукі..."

Але навучыцца быць бацькам альбо маці – гэта цяжэй за ўсе навукі на зямлі. Вельмі многае павінен умець бацька, вельмі многа павінна ўмець маці. Адно – рабіць рукамі, другое – умець "працаваць" душой. Сям'ю зберагчы ў міры, навучыцца весці дом так, каб лад быў у ім.

Ёсць адно правіла жыцця: каб цябе зразумелі, павінен і ты зразумець іншага. А таму старайцеся жыць так, каб у сям'і было ўсё добра. Дапамажыце бацькам па гаспадарцы, – гавораць вучням настаўнікі, – выконвайце своечасова заданні, і вы ўбачыце, як вашы бацькі будуць вам часцей усміхацца. А вам, дарагія мамы і таты, хочацца сказаць: будучыня належыць толькі дзецям. Рабіце ўсё, каб дзяцінства і будучыня вашых дзяцей былі цудоўнымі.

Марына ЧУРЫЛА,
намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце сярэдняй школы №1 Слоніма.

Першыя крокі юнага кампазітара.

Фота Уладзіміра АМЯЛЬЯНЧЫКА.

Кішэнныя грошы. Даваць ці не даваць іх падлеткам?

Грошы... Тое, што існуе ўжо даўно, пастаянна змяняецца - з'яўляецца неабходнай умовай жыцця. Энцыклапедычны слоўнік вызначае грошы як асаблівы тавар, які выконвае ролю ўсеагульнага эквівалента. Функцыі грошай - мера кошту, сродак абарачэння, захавання, сродак плацяжу.

Што ж такое кішэнныя грошы? Якую функцыю выконваюць яны?

Многія бацькі ва ўзаемаадносінах са сваімі дзецьмі адводзяць ім ролю ўзнагароды за добрыя паводзіны і адзнакі, платы за дапамогу па гаспадарцы або сродку пакарання і лічаць, што гэты ўсеагульны эквівалент мае вялікі выхаваўчы стымул. Некаторыя расцэньваюць грошы як непатрэбнае распешчванне.

Падлеткі гавораць пра кішэнныя грошы так: "Яны даюць уладу, але ад іх цяжка"; "Гэта свабода"; "Тое, чаго заўсёды не стае"; "Добра, калі яны ёсць"; "Калі іх няма, складана стасавацца з іншымі" і інш. Для іх гэта сродак абарачэння і ўзаемін.

Кішэнныя грошы – гэта тое, што дазваляе дзіцяці быць самастойным, павышае яго ўпэўненасць у сабе, дае пэўную свабоду. Нельга выкарыстоўваць іх як меру пакарання, не даючы іх тады, калі дзіця дрэнна паводзіць сябе, не слухаецца, адстае ў вучобе, або абмяжоўваць суму кішэнных грошай у перыяд спрэчкі з дзецьмі ці павялічваць яе пры мірных адносінах.

Паўстае пытанне: на што цяпер трацяцца кішэнныя грошы? На жаль, не ўсе бацькі навучылі сваіх дзяцей правільна іх траціць, а гэта адна з выхаваўчых функцый кішэнных грошай. Важна навучыць дзіця выбіраць рэчы для набыцця і несці адказнасць за свой выбар.

У розных сем'ях дзеці па-рознаму ставяцца да грошай. Некаторыя іх зусім не цэняць, купляюць прысмакі і розныя дробныя рэчы, якія губляюць або раздаюць сябрам. Большасць сучасных падлеткаў траціць кішэнныя грошы на музычныя і камп'ютэрныя дыскі, аўдыё- і відэакасеты, аплату за гульні ў камп'ютэрным клубе, часопісы, цыгарэты, піва, касметыку, прысмакі.

Узнікае пытанне: можа, не варта ўвогуле даваць кішэнныя грошы дзіцяці або купляць яму ўсё самім бацькам, нават дробязі? Хіба вы не ведаеце дарослых, якія не могуць распараджацца сваімі даходамі? Можна меркаваць, што ў іх у дзяцінстве не было вопыту самастойнага абыходжання з кішэннымі грашыма. Толькі вопыт дапаможа дзіцяці зразумець цану грашам, выпрацаваць разумнае стаўленне да іх. З часам дзіця навучыцца кантраляваць свае жаданні і патрэбы, устрымлівацца ад непатрэбных пакупак і цаніць тое, што набыў. З другога боку, дзіцяці неабходна, каб побач з ім былі людзі, якія самі ўмеюць рацыянальна траціць грошы. Яно навучыцца гэтаму, назіраючы. Тут працуе прынцып "Рабі, як я", а не "Рабі, як я сказаў".

Якая сума на кішэнныя расходы патрэбна падлеткам? Вызначаюць яе па-рознаму, зыходзячы з сацыяльнага статуса сям'і і ўласных інтарэсаў. У сярэднім, паводле апытання дзяцей, яна складае каля 5–7 тысяч рублёў у тыдзень. Падлеткі маюць патрэбу ў гэтай суме, але гэта не значыць, што яны гэтую суму маюць. У бацькоў паўстае пытанне: якія сумы выдаваць на кішэнныя расходы? У першую чаргу трэба арыентаваць дзіця на сямейны бюджэт. Пры гэтым не важна, колькі грошай маюць у кішэні аднакласнікі. Калі падлетак незадаволены, давядзецца сказаць: "Шкада, што мы не можам даваць табе больш на расходы, мы абмежаваны ў сродках". Пераконваць, што невялікай сумы, выдадзенай вамі на кішэнныя расходы, дастаткова, – дарэмна. Дзе ж узяць грошы на кішэнныя расходы, калі ў бацькоў іх няма або па нейкіх прычынах бацькі не даюць іх?

Многія падлеткі гатовы працаваць у вольны час. Яны гавораць пра тое, што было б вельмі добра мець дадатковую працу ў школе. Яны гатовы рамантаваць мэблю, даглядаць кветкі, выконваць лабаранцкія і сакратарскія функцыі. Ёсць школьнікі, якія знаходзяць працу праз маладзёжныя сацыяльныя цэнтры. Некаторыя мыюць машыны на аўтастаянках, збіраюць і здаюць бутэлькі, працуюць на фірмах кур'ерамі. Але ёсць дастаткова вялікая колькасць падлеткаў, якая арыентавана на лёгкія, або "левыя", грошы. Гэта напрамую звязана з падлеткавай злачыннасцю.

Важна зразумець, што кішэнныя грошы неабходны дзіцяці. Калі вы ўжо вырашылі, якую суму будзеце выдзяляць свайму дзіцяці з сямейнага бюджэту, не спяшайцеся выдаваць яе адразу. Некаторыя дзеці, атрымаўшы грошы, могуць усё тут жа і патраціць. Паспрабуйце раздзяліць гэтую суму на дробныя часткі і выдаваць іх дзіцяці двойчы або тройчы ў тыдзень. Калі вы ўбачыце, што дзіця ўжо навучылася распараджацца кішэннымі грашыма самастойна і нясе адказнасць за свой выбар, вы можаце выдаваць гэтую суму раз у месяц. Можна таксама далучаць дзіця да абмеркавання сямейнага бюджэту з правам выказаць сваё меркаванне і давяраць яму пакупку чаго-небудзь для ўсёй сям'і. Гэта не толькі ўмацуе ў дзіцяці пачуццё ўпэўненасці і самастойнасці, але і сфарміруе такую цудоўную якасць, як адказнасць не толькі за сябе, але і за іншых.

Наталля САКОВІЧ,
вядучы псіхолаг аддзела прыкладной педагагічнай псіхалогіі Акадэміі паслядыпломнай адукацыі.

Наш рэпартаж

Салют у гонар Ягора Макуты

На адным з гэтых фотаздымкаў вы бачыце за камп'ютэрам побач з настаўніцай вучня 2 "Б" класа сярэдняй мінскай школы №131 Ягора Макуту. Аб'ектыў фотаапарата злавіў гэты момант вечнасці на ўроку рускай мовы ў камп'ютэрным класе, на жаль, пакуль адзіным у гэтай агульнаадукацыйнай школе сталіцы, дзе вядзецца сістэматычны вучэбны маніторынг. Побач з Ягорам - настаўніца пачатковых класаў Святлана Усеваладаўна Сычова, яна ж - намеснік дырэктара па вучэбна-выхаваўчай рабоце ў пачатковай школе, генератар новых ідэй, дарадца і памочнік дырэктара.

Так, пачаткоўцам тут пашанцавала! Яны засвойваюць школьную праграму з дапамогай камп'ютэра. І наколькі ім гэта цікава - мы мелі магчымасць пераканацца. Вучні працуюць у лакальнай сетцы. Бачу, як упэўнена адчувае сябе

за камп'ютэрам Ягор Макута, спрытна водзіць мышкай, хутка выводзіць на экран манітора патрэбныя заданні і без памылак, лёгка і прыгожа іх выконвае. Тэма ўрока - словы і словазлучэнні, націск. Калі вучань не зрабіў ніводнай памылкі, як падзяка і ўзнагарода за працу і глыбокія веды ў яго гонар на маніторы, які у такім выпадку высвечваецца зялёным святлом, мільгацяць і сыплюцца цукерачкі, баранкачкі, шапачкі - усё прыемнае для дзіцяці і смачнае, - альбо раптоўна і нечакана прыгожа зазіхаціць шыкоўны рознакаляровы салют. Ты - Ягор, Маша, Насця - малайчына! Салют табе за добрыя веды.

Калі ж вучань зрабіў памылку і, мабыць, не адну, а некалькі, манітор "чырванее", б'е трывогу. Але ў такім выпадку вучань можа адразу зрабіць работу над памылкамі, выправіць іх. Да таго ж камп'ютэр прапануе вучню на "тэму памылак" яшчэ некалькі прыкладаў, каб канчаткова засвоіць тэму і болей не памыляцца, працаваць старанна, каб сумленна зарабіць за свае веды прыгожы салют - вышэйшую адзнаку. Гэты салют - выдатны стымул да працы. Другакласнікі пра яго мараць.

- Вучэбны маніторынг, тое, што мы практыкуем у сваёй школе, - гаворыць дырэктар школы Галіна Міхайлаўна Мартыновіч, - цудоўнае падспор'е як для настаўнікаў і вучняў, так і для бацькоў. Задаволены і дзеці, і дарослыя. Вельмі важна, што такім чынам мы маем цудоўную магчымасць дыягнасціраваць і адначасова выяўляць прабелы ў ведах вучняў. Вучні працуюць у рэжыме карэкцыі самастойна. Ім гэта надзвычай цікава. І мы гэта бачым!

Патлумачым, што, напрыклад, вучэбны комплекс "Матэматыка, пачатковая школа" ахоплівае традыцыйную праграму па матэматыцы 2-4 класаў чатырохгадовай пачатковай школы. Аснову яе складаюць болей сямі тысяч рознаўзроўневых тэставых заданняў. У вучэбным курсе прадугледжаны ўсе раздзелы згодна стандартам, зацверджаным Міністэрствам адукацыі, звыш 900 карэкцыйных і дыягнастычных тэстаў, тэматычных заданняў.

Увогуле, у сярэдняй школе №131, беларускамоўнай, што знаходзіцца на ўскрайку сталіцы (Чыжоўка, Заводскі раён), - назаўсёды прапісалася, жыве і пануе творчасць, якая захапіла і вучняў і настаўнікаў. Школа ўтульная і з густам прыбраная, у асноўным рэчамі, выраблёнымі рукамі ўмельцаў тэхналагічных класаў. Амаль усе новаўвядзенні ў ёй грунтуюцца выключна на энтузіязме дырэктара школы Галіны Міхайлаўны Мартыновіч і настаўнікаў-аднадумцаў, тых, хто яе разумее, падтрымлівае і заўсёды побач.

У дзень, калі мы наведалі школу, акрамя нас тут яшчэ былі госці - слухачы курсаў для настаўнікаў пачатковых класаў Мінскага гарадскога інстытута павышэння кваліфікацыі настаўнікаў. Іх запрасілі на семінар, каб падзяліцца вопытам. Дарэчы, гэта ўжо трэці семінар з пачатку новага навучальнага года. Пачатковая ступень - моцнае звяно ў школе. Паспяхова працуе з пачаткоўцамі маладая і абаяльная Наталля Аляксандраўна Сурымта. Яна ў той дзень была зоркай! Яе 2 "Б" "дзяліўся вопытам" за камп'ютэрамі.

Тут не баяцца эксперыментаваць. Тэма эксперыменту, над якім цяпер працуе педагагічны калектыў - сістэма ацэнкі вынікаў пазнавальнай дзейнасці ў сярэдняй і спецыяльнай адукацыі. Настаўнікі робяць спробы ацэньваць веды вучняў без адзнак. Прыходзяць да высновы, што такая праца - значна складаней і цяжэй, чым ставіць адзнакі вучням. Са школай працуюць псіхолагі з рэспубліканскага псіхалагічнага цэнтра "Дасягненне" - у асобе прафесійнага псіхолага Мікалая Дзмітрыевіча Аляксеева.

Беларускамоўная 131-я - школа шматпрофільная. Профільныя класы пачалі тут ствараць у пачатку дзевяностых. Спачатку паявіўся клас з паглыбленым вывучэннем матэматыкі, затым - эканамічны, некалькі класаў з тэхналагічным ухілам. Ёсць цудоўны харэаграфічны клас, на базе якога створаны ансамбль "Натхненне", якім кіруе Святлана Аляксандраўна Верамей. Калектыў - пераможца шматлікіх конкурсаў, гонар школы.

У мінулым навучальным годзе ў школе адкрыты новы лінгвістычны клас, настаўнікі супрацоўнічаюць з кафедрай англійскай мовы Беларускай політэхнічнай акадэміі.

Аднак на сённяшні дзень самы моцны ўхіл, па словах Галіны Міхайлаўны Мартыновіч, бадай, інфарматыкі і камп'ютэрных тэхналогій. Каго не зацікавіць камп'ютэрная графіка і анімацыя? Вось ужо ёсць і свае героі, пераможцы раённай алімпіяды па інфарматыцы - вучні 9 "Б" класа Аляксандр Касцюшка, Вячаслаў Дзямідаў, Дзіма Лукашонак і Вадзім Соніч, выхаванцы настаўніцы інфарматыкі Святланы Аляксандраўны Сарапінай.

Камп'ютэрны клас у 131-й быў абсталяваны параўнальна нядаўна - у 1998 годзе. Аднак усе ўжо адчуваюць, як сёння гэтага для школы мала. Для пачаткоўцаў пакуль шукаюць "фортачкі", заняткі плануюцца ў другую змену. Словам, школа - у творчым пошуку і марыць пра новы камп'ютэрны клас.

Святлана БЕНЬ.

НА ЗДЫМКАХ: вучань 2 "Б" класа сярэдняй школы №131 Ягор Макута і настаўніца пачатковых класаў Святлана Усеваладаўна Сычова; у харэаграфічным - самыя прыгожыя і абаяльныя; здабыткі тэхналагічнага...

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Эксперымент у школе

"10-бальнай сістэме - быць!"

Пытанне сістэмы ацэнкі ведаў - не надуманае. Яно вынікае з нашай традыцыйнай, фактычна чатырохбальнай, сістэмы, якая не магла аб'ектыўна адлюстроўваць якасць ведаў, уменняў і навыкаў вучняў, нярэдка ператвараючыся ў трохбальную.

Трэці навучальны год педагагічны калектыў сярэдняй школы № 9 Слоніма з'яўляецца ўдзельнікам эксперыменту па апрабацыі новай тэхналогіі ацэнкі ведаў, вучэбнай дзейнасці школьнікаў – дзесяцібальнай сістэмы. Выбар гэтага напрамку работы – не выпадковы: з 1998 года, калі пра эксперымент яшчэ не было гаворкі, педагагічны калектыў працаваў ужо над праблемай удасканалення сістэмы ўліку і ацэнкі ведаў. Як ва ўмовах дзеючай пяцібальнай сістэмы дабіцца аб'ектыўнасці? Як у поўнай меры рэалізаваць навучальныя, выхаваўчыя, дыягнастычныя і стымулюючыя функцыі адзнакі? Вырашэнне гэтых праблем мы бачым, па-першае, ва ўдасканаленні форм і метадаў кантролю ведаў, уменняў і навыкаў вучняў, у тым ліку праз выкарыстанне ўзроўневых заданняў. Па-другое – у фарміраванні ў вучняў навыкаў самаацэнкі ўласнай дзейнасці і ацэнкі дзейнасці таварышаў. Распрацаваныя прадметнымі метадычнымі аб'яднаннямі ўзроўневыя тэсты, самастойныя і кантрольныя работы дазволілі больш аб'ектыўна праводзіць прамежкавы і падагульняючы кантроль, больш паспяхова вырашаць пытанні дыферэнцыяванага падыходу, фарміраваць самаацэнку вучняў, даючы ім магчымасць выбару заданняў. Але, разам з тым, яны патрабавалі павелічэння шкалы адзнак, і прапанова гарадскога аддзела адукацыі ўключыцца ў эксперыментальную работу па апрабацыі 10-бальнай сістэмы была вельмі дарэчы.

Па меры правядзення эксперыменту павялічвалася колькасць яго ўдзельнікаў: калі на I этапе ў ім удзельнічалі 118 (19 працэнтаў) вучняў 5-8, 10 класаў і 26 (33 працэнты) педагогаў школы, дык на III этапе яго ўдзельнікам з'яўляецца ўжо ўвесь педагагічны калектыў і калектыў вучняў 5–11 класаў.

Апрабацыя 10-бальнай сістэмы непарыўна звязана з вывучэннем і ўкараненнем у практыку работы сучасных адукацыйных тэхналогій і Дзяржаўнага адукацыйнага стандарту. Яе мы разглядаем як трыадзінае цэлае, таму што менавіта III узровень ацэньвання ведаў закладзены ў адукацыйным стандарце і адпавядае балам 9, 10. А гэта той узровень, які адпавядае самастойнаму, творчаму выкарыстанню ведаў, засвоеных вучнямі ў новай сітуацыі. Прычым творчасць патрабуецца не толькі ад вучняў, але, і ў першую чаргу, ад настаўнікаў. Сёння працаваць толькі па старых метадыках і гаварыць пра арганізацыю творчай дзейнасці вучняў немагчыма. Таму ў практыцы работы настаўнікаў школы – тэхналогіі педагагічных майстэрняў, тэхналогіі вышэйшай школы, асобасна арыентаваныя тэхналогіі, элементы ўзроўневага навучання. Прычым неабходным становіцца не толькі ўзроўневая дыферэнцыяцыя на ўроку, але і дыферэнцыяцыя дамашніх заданняў. На жаль, нашы падручнікі ў гэтым плане недасканалыя: яны не змяшчаюць або змяшчаюць недастаткова ўзроўневых заданняў, задач, практыкаванняў, якія дазваляюць настаўніку без выкарыстання дадатковых крыніц дыферэнцыраваць дамашнія заданні. Хацелася б, каб Нацыянальны інстытут адукацыі, аўтарскія калектывы, якія распрацоўваюць падручнікі, і іншыя зацікаўленыя арганізацыі звярнулі ўвагу на гэтую праблему і пры перавыданні падручнікаў вырашылі яе.

Важным фактарам паспяховасці любой педагагічнай дзейнасці, у тым ліку і эксперыментальнай, з'яўляецца аналіз яе вынікаў. У працэсе маніторынгу выкарыстоўваліся такія дыягнастычныя методыкі, як наведванне ўрокаў і аналіз паспяховасці эфектыўнасці ацэначнай дзейнасці настаўніка, зрэзы ведаў (узроўневыя тэсты, кантрольныя і пісьмовыя работы), анкетаванне педагогаў, вучняў і бацькоў, вывучэнне ўзроўню трывожнасці вучняў.

Аналіз урокаў дазваляе зрабіць выснову, што настаўнікі школы ўсё больш упэўнена выкарыстоўваюць магчымасці 10-бальнай сістэмы ў працы, павысілася аб'ектыўнасць ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў, устанавіўся псіхалагічна камфортны клімат на ўроках, знізіўся ўзровень трывожнасці вучняў, а значыць, настаўнікаў і бацькоў. У сваёй дзейнасці большасць настаўнікаў аддае перавагу асобасна арыентаванаму падыходу ў навучанні, усё часцей выкарыстоўваюцца элементы ўзроўневага навучання, што вельмі добра спалучаецца з 10-бальнай сістэмай.

Разам з тым, на думку настаўнікаў, сістэма мае шэраг недахопаў. У прыватнасці, на ўроках замежнай мовы выкарыстоўваюцца некаторыя віды моўнай дзейнасці (чытанне, пераклад і інш.), якія не прадугледжваюць творчага падыходу. Згодна з нормамі ацэнкі, вышэйшы бал за такі від работы атрымаць немагчыма. Гэтая праблема асабліва актуальная пры навучанні замежнай мове на пачатковым этапе. Недастаткова распрацаваны крытэрыі ацэнкі кожнага віду моўнай дзейнасці, пісьмовых работ. На ўроках матэматыкі бывае складана ацэньваць невялікія самастойныя работы, дзе правяраецца пэўны навык. Тлумачэнне крытэрыяў пры вусных адказах па рускай мове і літаратуры ў некаторых выпадках вельмі невыразнае. Напрыклад, як размежаваць "нязначныя недахопы" і "1-2 недакладнасці" і г.д.

Узнікаюць цяжкасці і пры выстаўленні падагульняючай адзнакі па прадметах з-за вялікага дыяпазону балаў, якія атрымлівае вучань. Мы спадзяемся, што пры дапрацоўцы крытэрыяў норм ацэнкі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці школьнікаў гэтыя недахопы будуць ліквідаваны.

Павелічэнне шкалы ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў да 10 балаў дае магчымасць больш аб'ектыўна ацэньваць вучэбна-пазнавальную дзейнасць, улічваць індывідуальныя і асабістыя якасці, што, у сваю чаргу, забяспечвае развіццё ў школьнікаў эмацыянальнай устойлівасці, матывацыі да навучання. Пра гэта сведчаць вынікі дыягнастычных зрэзаў узроўню падрыхтоўкі вучняў 5–11 класаў па большасці прадметаў вучэбнага плана: калі ў кастрычніку 2000 г. узровень падрыхтоўкі складаў 90 працэнтаў, то ў маі 2001 г. – 98 працэнтаў. Адпаведна, з 54 да 62 працэнтаў павысіўся і паказчык якасці ведаў вучняў.

Аналіз анкетавання вучняў і бацькоў паказвае, што 76 працэнтаў вучняў і 84,5 працэнта бацькоў прынялі ўдасканаленую сістэму ацэнкі, лічаць, што яна садзейнічае ўліку ўкладзенай працы, дазваляе больш справядліва і дакладна ацэньваць веды. Прычым хацелася б адзначыць, што 10-бальная сістэма ў розных узроставых групах успрымаецца неадназначна: калі ў 5–8 класах яе прынялі да 95 працэнтаў вучняў, то ў 9–11 класах гэты паказчык вагаецца ад 40 да 60 працэнтаў у залежнасці ад тыпу класа (вышэйшы – у агульнаадукацыйных школах, ніжэйшы – у профільных і ліцэйскіх). Аднак, на нашу думку, сітуацыя будзе мяняцца ў бок прыняцця 10-бальнай сістэмы ў сувязі з пераходам ВНУ на аналагічную сістэму ацэнкі ведаў абітурыентаў.

У лютым 2001 г. у рамках гарадской праграмы "Школы кіравання" на базе нашай школы адбыўся гарадскі семінар-практыкум кіраўнікоў школ "Арганізацыя кіравання, педагагічнае забеспячэнне эксперыментальнай работы па ўдасканаленні сістэмы ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў вучняў 5–11 класаў. Удзельнікі семінара пазнаёміліся з дзейнасцю адміністрацыі школы, кіраўнікоў прадметных метадычных аб'яднанняў, класных кіраўнікоў па арганізацыі работы, наведалі ўрокі рускай і замежнай мовы, беларускай літаратуры, матэматыкі, гісторыі і геаграфіі, на якіх убачылі прымяненне 10-бальнай сістэмы на практыцы. Вынікам гэтага семінара стала ўключэнне ў работу па апрабацыі 10-бальнай сістэмы ўсіх педагагічных калектываў школ горада.

Такім чынам, вынікі I і II этапаў эксперыменту па апрабацыі 10-бальнай сістэмы ацэнкі сведчаць: настаўнікі-ўдзельнікі эксперыменту ўсведамляюць неабходнасць змены існуючай сістэмы ацэнкі, бо павелічэнне шкалы ацэнкі вучэбна-пазнавальнай дзейнасці школьнікаў да 10 балаў дасць магчымасць больш аб'ектыўна ацэньваць веды, уменні і навыкі, павысіць стымулюючую ролю адзнакі, улічваць індывідуальныя і асобасныя якасці кожнага вучня. Такое меркаванне ўсіх педагогаў. За 10-бальную сістэму – 76 працэнтаў вучняў і 85 працэнтаў бацькоў.

Значыць, 10-бальнай сістэме – быць!

Любоў СЛЮСАРАВА,
дырэктар сярэдняй школы № 9 Слоніма.

Мастацтва разумець музыку

Усё пачынаецца з дзяцінства. Неба. Зямля. Пахі і гукі. Зразумелае і незвычайнае. І першыя творчыя ўзаеміны з рэчаіснасцю, першае дакрананне да загадкавага свету Прыгожага пачынаюцца ў дзяцінстве, у школе і на ўроках музыкі.

Любая прафесія мае свае асаблівасці. Ёсць свае сакрэты і ў настаўніцы музыкі сярэдняй школы № 1 Чавусаў Магілёўскай вобласці. Любоў да музыкі, імкненне аддаць сябе дзецям, вера ў тое, што без сапраўднай музыкі нельга стаць гарманічна развітым чалавекам, захопленасць сваёй справай – гэтымі пачуццямі жыве педагог–музыкант Валянціна Барысаўна Бачкарова.

Галоўную мэту сваёй работы Валянціна Барысаўна бачыць у фарміраванні ў вучняў музычнай культуры, асновай якой з'яўляецца мастацтва ўспрымання музыкі. Настаўніца за гады сваёй работы стварыла добрую фанатэку з запісамі музычных твораў розных жанраў. Для стварэння эмацыянальнага настрою яна ўмела падбірае ўрыўкі з літаратурных твораў, складае альбом, у якім разам з вучнямі запісвае вершы пра музыку, аб кампазітарах, музыкантах. У кабінеце музыкі ёсць яшчэ багатая калекцыя рэпрадукцый карцін вядомых мастакоў.

Валянціна Барысаўна прывучае сваіх выхаванцаў выказваць свае пачуцці, уражанні ад праслуханай музыкі рознымі спосабамі: у малюнках, прозе, вершах і г.д. Ужо назбіралася шмат цікавых творчых работ дзяцей.

Настаўніцу непакоіць бездухоўнасць часткі наша моладзі, рост насілля, жорсткасці, таму яна стараецца прадухіліць гэтую бяду праз далучэнне да духоўнай музыкі. Так, у 8–х класах у рамках тэмы "Пераўтваральная сіла музыкі" яна праводзіць урок "Забытыя старонкі рускай музыкі. Духоўная музыка".

Можна таксама адзначыць іншыя ўпадабаныя вучнямі ўрокі Валянціны Барысаўны – "Музычны вобраз космасу", "Чалавек – галоўны герой музыкі", "Што такое рок?", "Вобразы зямной прыгажосці ў музыцы С.В.Рахманінава", "Дзе твой дом, джаз?", "Драматургія вобразаў Дабра і Зла" і г.д.

Важнае месца ў музычным выхаванні В.Б.Бачкарова адводзіць развіццю спеўнай культуры вучняў, далучае іх да песеннай творчасці. Такую работу настаўніца праводзіць як на ўроках, так і ў вольную часіну.

Валянціна Барысаўна – нязменны кіраўнік ансамбля народнай песні "Калінка" (малодшыя і старэйшыя групы), які паспяхова выступае на раённых і абласных аглядах–конкурсах. "Ліся, песня" (І месца), "Таленты роднага краю" (І месца). Удзел ансамбля ў абласным фальклорным фестывалі "Васілёк" адзначаны дыпломам і памятным падарункам.

Настаўніца добра валодае рознымі музычнымі інструментамі. І навучае сваіх вучняў ігры на гітары, ды так, што калектывы вучняў і настаўнікаў у конкурсах турыстычнай і аўтарскай песень становяцца галоўнымі прызёрамі.

Валянціна Барысаўна – неўтаймоўны педагог, з задавальненнем дзеліцца сваімі знаходкамі з іншымі настаўнікамі, праводзіць адкрытыя ўрокі. Яна – кіраўнік раённага метадычнага аб'яднання настаўнікаў музыкі. Ёю падрыхтаваны цікавыя выступленні па актуальных тэмах: "Псіхолагапедагагічнае навучанне на ўроках музыкі", "Сучасныя патрабаванні да ўрока музыкі", "Знаёмства з методыкай Т.Баравіч" і г.д. У школе абагульнены вопыт работы В.Б.Бачкаровай па тэме "Эстэтычнае выхаванне на ўроках музыкі і спеваў".

Валянціна Барысаўна – душа калектыву. А пра вынікі яе работы з вучнямі лепш за ўсе кажуць яны самі:

– Пра музыку цяжка гаварыць, яе слухаць трэба.

– Урокі музыкі далі нам магчымасць зразумець жыццё. Некаторыя ж песні напамінаюць і пра асабісты лёс. А яшчэ музыка лечыць душу...

– На ўроках музыкі я зразумела, што ў кожнай песні, мелодыі ёсць нешта такое, што трэба разумець, – такое добрае, прыгожае...

Гэтыя па-дзіцячы непасрэдныя і ў той жа час сур'ёзныя выказванні выдатна характарызуюць яркі талент настаўніцы музыкі Валянціны Барысаўны Бачкаровай.

Што такое рок?

(урок-пытанне)

Мэта: канкрэтызаваць веды вучняў пра рок–музыку; развіць пазнавальную цікавасць і культуру слыху; выхаваць крытычнае стаўленне да розных музычных з'яў.

Матэрыял: пласцінкі, магніт, запісы, фатаграфіі рок–гуртоў.

На дошцы запісана:

Рок (скала, уцёс, хістаць, трэсці)

1. "Рок–гатэль"
2. "Прыём"
3. "Арыэль" ("Маналог бомбы ў час падзення")
4. "Песняры" ("Ой, калядa")
5. "Кудлы"
6. "Учора" ("Бітлз")

Што такое рок?
Від мастацтва?
Жанр?
Стыль, плынь?
Асаблівасці: "знешнія", "унутраныя".
Стылі рок–музыкі.

Ход урока

Прывітанне. (Вучні ўвайшлі ў клас пад музыку арт–рока.)

– Думаю, вы звярнулі ўвагу на музыку, якая гучала перад урокам. Ці можна назваць яе рок–музыкай? (Так... Не...)

– Чаму? (Адказы розныя, але, як правіла, поўных і пераканаўчых няма.)

– Гэта была эстонская група "Рок–гатэль". Назва гаворыць сама за сябе. Не сакрэт, што многія вашы равеснікі, ды і людзі старэйшага пакалення, зусім адмаўляюць усю класічную музыку і лічаць сябе прыхільнікамі рок–музыкі. Хоць вельмі рэдка хто можа канкрэтна і дасведчана адказаць на пытанне, што такое рок–музыка. Сёняшні ўрок мы прысвецім пошуку адказу.

Слова "рок" вядома ў рускай мове даўно. Што яно азначае? Сінонімам можна лічыць слова "лёс", прычым з адценнем змрочнасці, трагічнасці. Прыгадаем, як пісаў М.Ю.Лермантаў пра забойцу вялікага А.С.Пушкіна ў вершы "Смерць паэта".

> Пустое сердце
> бьется ровно.
> В руке не дрогнул
> пистолет.
> И что за диво?..
> Издалека,
> Подобный сотням
> беглецов,
> На ловлю счастья
> и чинов
> Заброшен к нам
> по воле рока...

Хаця слова "рок" (у дачыненні да музыкі) і мае англійскае паходжанне (запіс на дошцы) і супадзенне з рускім словам (магчыма, выпадковае), але не пазбаўлена яно сэнсу.

Хіба не злы рок у асобе многіх заходніх гуртоў забівае ў чалавеку здольнасць нармальна адчуваць, мысліць? Рок–канцэрты часта ператвараюць маладых, здаровых і прыгожых юнакоў і дзяўчат у вісклівы натоўп з першабытнымі эмоцыямі. Часам рок–музыкі адкрыта заклікаюць да беспарадкаў, разбурэнняў, насілля.

> Я чувствую
> необходимость
> Увидеть
> твою смерть –
> Как тебе это
> нравится,
> Мой бывший друг?
> *("Мотархед")*
> Да здравствует медленная смерть!
> *("Металіка")*
> Бунтуй, впадай в ярость, насильничай,
> Не важно, во имя чего – главное, разрядись!
> *("Узбуджальнік")*

– А чаго варты адны назвы кампазіцый: "Атрута", "Выстралю табе ў спіну" *("Мотархед")*, "Дайце мне кулю", "Падонак" *("Эй–Сі–Ды–Сі")*, "Вампіры" *("Сектар Газа")* і г.д.

Слуханне рок–музыкі, нават без разумення сэнсу слоў, падобна на ўзаеміны са страшным ворагам або, што яшчэ горш, з фальшывым сябрам. (Музычны фрагмент.)

– Але ёсць і іншы бок гэтай музыкі – калі выкрываюцца заганы сучаснага грамадства, гучыць пратэст супраць насілля і зла, самаразбурэння, якое нясе ў сабе цывілізацыя. Прыкладам прагучыць кампазіцыя сучаснай рок–групы "Арыэль" "Маналог бомбы, якая падае".

– Над чым прымушае задумацца гэтая музыка? (Барацьба за мір.)

– Што ў ёй здаецца асабліва незвычайным, цікавым з пункту гледжання музыкі? (Фрагмент, які нагадвае старадаўнюю музыку ў момант гібелі зямлі.)

– Такім чынам, рок–музыка бывае рознай. Яна выконвае розныя ролі, мяняе маскі. Але што пад імі хаваецца?

– Перанясёмся ў думках у Паўночную Амерыку, у 50–я гады (указваю запісы на дошцы).

Вытокі рок–музыкі:

1. Кантры–энд–вестэрн (сентыментальнасць, музыка каўбояў).
2. Рытм–энд–блюз (энергічнасць, музыка неграў).
3. Рок–н–рол ("белы" рытм–энд–блюз).
4. Лірычная балада (у Англіі – гарадскі фальклор).

Зліццё ўсёй гэтай музыкі і дало нам рок! Адбылося гэта на пачатку 60–х у Ліверпулі (Англія). Самым яркім прадстаўніком новай музыкі стала група "Бітлз". Але трэба ўлічыць, што толькі ў Ліверпулі разам з "Бітлз" музіцыравала больш за 400 гуртоў. (Можна падрыхтаваць кароткае выступленне пра якую-небудзь групу, расказваюць вучні.) Слухаем "Учора" Пола Макартні і Джона Ленана.

Асаблівасці рок–музыкі:

"знешнія":
– навізна,
– прастата,
– пратэст,
– рытм часу,
– актыўны ўплыў на моладзь;

"унутраныя":
– электрамузычныя інструменты,
– біг–біт (вялікі ўдар),
– рыфы (кароткія пастарныя матывы),
– шаўт (выкрыкі),
– гучнасць,
– адзінства кампазіцый.

Кожная асаблівасць рок–музыкі мае два бакі: станоўчы і адмоўны. Напрыклад, актыўны ўплыў на моладзь – добра, калі змест разумны, без агрэсіўнасці. Але калі музыка заклікае да насілля – уплыў адмоўны.

– Знайдзіце заўсёды станоўчую асаблівасць рок–музыкі (рытм часу). А цяпер звярніце ўвагу на багацце стыляў рок–музыкі:

(+) хард, джаз, арт, авангардны, канцэптуальны, барока, псіхадэлічны, сімфа, софт, фолк (народная музыка);
(–) панк, дыска, хэві–метал, снід (хуткасць, гучнасць, віск), тэхна, рэп, хіп–хоп, еўрапоп, неграпоп, трэш (дрэнь).

Фолк–рок мае асаблівае значэнне для нас, бо славянскі рок – увогуле другасны. ("Песняры"). Аснова – музыка Заходняй Еўропы і ЗША.

На думку многіх знаўцаў, свае "слова" наша рок–музыка "сказала" толькі ў гэтым напрамку. Прапаную паслухаць фрагмент беларускай народнай песні "Ой, калядачкі".

Некаму, магчыма, гэтая музыка здалася не вельмі сучаснай і моднай, але затое на Захадзе няма нічога падобнага – там жа свой фальклор! Сучасны паэт Яўген Няфёдаў вельмі пераканаўча сказаў пра гэта ў вершы:

> Никто не против
> новизны,
> Но не забыть бы
> нам за нею
> Мир музыки
> родной страны,
> Который, право,
> не беднее.
> Не спрятать бы
> за словари
> Своих мелодий
> и традиций,
> Которым,
> что ни говори,
> Навеки
> не переродиться!
> Не упустить бы
> тот мотив,
> Где нам словарь
> совсем не нужен,
> На вещи
> лэйблы нацепив,
> Не поменять бы
> их на души!

А каб наша далучэнне да рок–музыкі было поўным, прымем удзел у выкананні песні "Хто з намі?" з групай "Арыэль" (іграю мелодыю, прашу звярнуць увагу на другі голас). Запіс.

– Дык што такое рок?

Адны вучоныя лічаць, што гэта асобны від мастацтва, які ўключае ў сябе і літаратуру, і сцэнаграфію, і спецыяльныя прыёмы, і, вядома, музыку. Другія сцвярджаюць, што рок–музыка – жанр, "востраў" у свеце музыкі. Але рок пранікае і ў іншыя жанры, напрыклад, рок–опера. Дык, можа, маюць рацыю тыя, хто лічыць рок проста плынню або стылем. (Уключаю музыку.)

Не шукайце дакладнага азначэння. Яго няма і быць не можа, як няма і не можа быць азначэння, што такое Музыка... Для кожнага яна – свой свет. І галоўнае – адчуваць, разумець, мысліць і любіць або... не любіць. (Музыка гучыць да канца.)

Дапаўненне (з газетнага артыкула):

Рытм можа мець наркатычную ўласцівасць. Калі ён роўны 1,5 ударам у хвіліну, пры магутным ціску звышнізкіх частот (15–30 герц), то здольны выклікаць у чалавека экстаз. Пры двух ударах у секунду – слухач упадае ў танцавальны транс, які падобны на наркатычны. На рок–канцэртах не рэдкімі бываюць кантузіі гукам, гукавыя апёкі, страта слыху, памяці, здольнасці арыентавацца, прымаць самастойныя рашэнні.

(10 хвілін слухання – і забываецца табліца множання, імя, прозвішча, год нараджэння. Чалавек разумова дэградуе.)

Валянціна БАЧКАРОВА.

Тэлепраграма

ПАНЯДЗЕЛАК, 17 СНЕЖНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 18.00, 23.35 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10 "Страсці".
10.00 Арсенал.
10.30 Тэлебарометр.
11.00 "Сямейныя вузы".
12.15 Тэлефестываль беларускай песні.
13.00 "Строгавы". 5-я серыя.
14.05 Гадзіна прафесіянала.
14.30 "Спявай, душа!".
15.00 Навіны.
15.15 "Жулі Леско".
16.45 "Вялікія жанчыны стагоддзя".
17.10 "Страсці".
18.20 Зона Ікс.
18.30 Маст. фільм "Сын за бацьку".
19.55 Тэлевізійны Дом кіно. Да Дня беларускага кіно.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 "Сямейныя вузы".
22.40 Стадыён.
23.05 Планета "АРТ".
23.50 Хакей. Чэмпіянат ВЕХЛ. "Гомель"-"Палімір" (Наваполацк). 3-ці перыяд.
0.30 Трылер "Вецер страсцей".

ГРТ

15.00, 20.35 "Прыпынак па патрабаванню-2".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Навіны.
17.25 "З лёгкай парай!".
18.00 Чакай мяне.
19.00 "Хто хоча стаць мільянерам?".
20.00 Час.
21.45 Незалежнае расследаванне.
22.30 Начны "Час".
23.00 "На футболе".
23.30 "Начная змена".

РАСІЯ

7.00, 8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
7.15 Экспертыза РТР.
7.30 Масква–Мінск.
7.50 Весткі–Масква.
8.15 Фільм "Позняе спатканне".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Дэтэктыў "Забойства сведкі".
18.00 "Агенцтва НЛС".
19.35, 22.30 Мясцовы час. Весткі–Масква.
19.55 "Пуаро Агаты Крысці. Забойства ў Месапатаміі".
22.00 Весткі + Падрабязнасці.
22.45 Дзяжурная часць.
23.00 Фільм "Тарпеданосцы".

КУЛЬТУРА

9.10 А. Геніс. Лісты з Амерыкі.
9.40 "Партрэт легендарнай піяністкі". Дак. фільм.
10.45 Сферы.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Культурная рэвалюцыя.
12.35 "Анталогія аднаго верша".
12.40 "Свяякі", "Эндшпіль". Маст. фільмы.
13.30 Разам з Фафалем.
13.45 "Непрадуманае падарожжа". Дак. фільм.
14.15 Архітэктурная галерэя.
14.30 "Асеннія партрэты".
15.10 "Ці гатовы".
15.35 Мультфільм.
15.55 Дак. фільмы.
16.30 "Свет авіяцыі".
17.00 "Знікшая імперыя Фларыды".
17.50 "Мой Эрмітаж".
18.15 "Штокінгер". Серыял.
19.50 Добрай ночы, малышы!
20.05 "Чэхаўскія старонкі". Спектакль.
22.15 Паланезы Г. Веняўскага.
22.30 Ад кінаавангарда да відэаарта.

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.05 Сёння.
5.10, 6.20, 7.55, 14.35, 17.40 Крымінал.
5.20, 7.15 У запас.
5.35, 6.40, 14.30 Афіша.
5.40, 7.25 Нашы любімыя жывёлы.
5.45, 6.45, 7.50 Пяць хвілін з Наважонавым.
5.50, 6.50 Вялікія грошы.
6.35, 7.40 Карданны вал.
8.25 Служба выратавання.
9.25 Надоечы.
10.40 Лялькі.
11.25 Серыял "Паліцэйскія".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
15.30 "Графіня дэ Мансаро".
16.30, 18.55 "Растоў-тата".
18.35 Герой дня.
20.05 Сквапнасць.
21.55 "Хуткая дапамога".
23.25 "Чайка 2001".
23.55 Гордан.

СТБ

15.00 "168 гадзін Мінска".
16.00 "Шкадлівы сабака".
16.30 "Ікс-мэн".
16.55 "Чарцяня".
18.00 Навіны СТБ.
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Хіт-момант – вячэрняя рапсодыя".
19.00 "Тэма дня".
19.10 Прэм'ер-парад "Сталічны".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Фільм "Кракадзіл-2".
21.40 "Клетка". Серыял.
23.00 "Навіны СТБ-24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.40 "М1".
0.00 Футбольны кур'ер.
0.30 "М1".

ТБ 6

5.45, 14.40, 17.40, 23.35 Дарожны патруль.
6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер.
6.10, 6.40, 7.10, 7.35 Дзень за днём.
7.50 Назлосць.
8.25 Камедыя "Авантура".
10.20 "Жанчына з характарам".
11.15, 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску.
11.30 "Парады прафесара Чайнікава".
13.20 "Самыя гучныя злачынствы XX стагоддзя".
15.00 100 цудаў свету.
16.30, 18.45 "Вуліцы разбітых ліхтароў III".
20.40 Тушыце святло.
20.55 "Забыты полк".
22.00 Грані.
22.45 "Салаўіная ноч".

АЎТОРАК, 18 СНЕЖНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.15 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10 "Страсці".
10.00 Стадыён.
10.30 "Маленькія Эйнштэйны".
11.00 "Сямейныя вузы".
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.00 "Строгавы". 6-я серыя.
14.15 "Скарбы сусветнай культуры".
15.15 "Дэні, раскажы мне гісторыю".
15.25 "Казкі бацькі Кастара-2".
15.40 "Маленькія Эйнштэйны".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5х5".
17.00 "Страсці".
18.20 Зона Ікс.
18.30 Настольны тэніс. Еўраліга, супердывізіён. Жанчыны. Беларусь-Швецыя.
19.10 "Масква-Мінск".
19.25 Камедыя "Дзеці Дон Кіхота".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 "Сямейныя вузы".
22.40 Спорт-кур'ер.
22.50 Настольны тэніс. Еўраліга, супердывізіён. Жанчыны. Беларусь-Швецыя.
23.30 Справы жыццёвыя.
24.05 Валейбол. Мужчыны. "Гомельскі валейбольны клуб" (Беларусь)-"Дукла" (Чэхія).

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Зямля кахання".
9.15 "З лёгкай парай!".
9.40 "Хто хоча стаць мільянерам?".
10.35 "Бесталковыя нататкі".
10.50 Бібліяманія.
15.00, 20.35 "Прыпынак па патрабаванню-2".
16.00 "Вялікае мыццё".
17.25 "Паскораная дапамога".
19.00 "Слабое звяно".
20.00 Час.
21.45 Лубянка. "Тайны агент з Усходу".
22.30 Начны "Час".
23.00 Хакей. Міжнародны турнір "Кубак Балтыкі". Зборная Расіі-зборная Фінляндыі.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.15, 18.00 "Агенцтва НЛС".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Камедыя "Старыя-разбойнікі".
19.35, 22.30 Мясцовы час. Весткі – Масква.
19.55 "Серыял "Марш Турэцкага-2".
21.40 "Адчыніце, міліцыя!".
22.00 Весткі + Падрабязнасці.
22.45 Фільм "Секта".

КУЛЬТУРА

9.10 Залаты п'едэстал.
9.40, 15.35 Дакументальны экран.
10.35 Дом акцёра.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 "Легенды дзікай Поўначы".
13.30 Разам з Фафалем.
13.45 Справа жыццёвая.
14.15 Улада факта.
14.30 Сцэнаграма.
15.10 "Ці гатовы".
16.30 "Расійскі кур'ер".
17.00 "Па слядах "Баунці".
17.50 Палацавыя тайны.
18.15 "Штокінгер".
19.05 "Апавесць пра капітана Капейкіна". Фільм-спектакль.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 XX стагоддзе. Выбранае.
20.55 "У іншым месцы". Маст. фільм.
22.30 "Апокрыф".

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.05 Сёння.
5.10, 6.20, 17.35 Крымінал.
5.15, 7.15 У запас.
5.35, 6.40 Афіша.
5.40, 7.25 Нашы любімыя жывёлы.
5.45, 6.45, 7.50 Пяць хвілін з Наважонавым.
5.50, 6.50 Вялікія грошы.
6.35, 7.40 Карданны вал.
7.55, 21.55 "Хуткая дапамога".
15.30 Дак. фільм "Юрый Нікулін... Ад першай асобы".
16.35, 18.55 "Растоў-тата".
18.35 Герой дня.
20.00 Сквапнасць.
23.25 "Чайка 2001".
23.55 Гордан.

СТБ

6.00 "Ікс-мэн".
6.30 "Цік – герой".
7.00 "Фантастычная чацвёрка".
7.30 "Прынцэса Сісі".
8.00 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.30 "Аўтапанарама".
8.45 Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 Фільм "Кракадзіл-2".
11.30 "Скрыжаванне".
12.00, 15.00, 18.00 Навіны СТБ.
12.15 "Выпадковы сведка".
12.45 "Клетка".
14.00 "Сакрэтныя матэрыялы".
15.30 "Фантастычная чацвёрка".
16.00 "Цік-герой".
16.30 "Ікс-мэн".
16.55 "Чарцяня".
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Добры дзень, доктар!".
18.45 "Аўтапанарама".
19.00 "Тэма дня".
19.10 Прэм'ер-парад "Сталічны".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Камедыя "Жаночыя плёткі".
21.40 "Клетка".
23.00 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.45 Камедыя "Рабро Адама".
1.50 "М1".

ТБ 6

5.45, 14.40, 17.40, 23.35 Дарожны патруль.
6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер.
6.10, 6.40, 7.10 Дзень за днём.
7.40, 20.35 Тушыце святло.
7.50 Назлосць.
8.25 "Забыты полк".
9.25 "Адзін дзень".
10.20 "Жанчына з характарам".
11.10, 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску.
11.30 Катастрофы тыдня.
13.20 "Самыя гучныя злачынствы XX стагоддзя".
15.00 100 цудаў свету.
16.30, 18.45 "Вуліцы разбітых ліхтароў III".
20.50 Серыял "Каханне і мафія".
22.00 Грані.
22.45 "Без пратакола".

СЕРАДА, 19 СНЕЖНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.45 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15 "Страсці".
10.00 Здароўе.
10.30 "Маленькія Эйнштэйны".
11.00 "Сямейныя вузы".
13.05 "Строгавы". 7-я серыя.
14.15 "Скарбы сусветнай культуры".
14.30 Мясцовы час.
15.15 "Дэні, раскажы мне гісторыю".
15.25 "Казкі бацькі Кастара-2".
15.40 "Маленькія Эйнштэйны".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5х5".
17.00 "Страсці".
18.20 Зона Ікс.
18.35 Саюзнае веча.
19.00 Маст. фільм "Легенды Рыты". 20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 "Сямейныя вузы".
22.40 Спорт-кур'ер.
22.50 "Чатыры танкісты і сабака".
24.00 "Сустрэча ў Траецкім".
0.55 Валейбол. Жанчыны. "Белбізнесбанк" (Беларусь)-"Кастэла дэ Майя" (Партугалія).

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Зямля кахання".
9.15 "Паскораная дапамога".
9.40 "Слабое звяно".
10.35 "Бесталковыя нататкі".
10.50 Бібліяманія.
15.00, 20.35 "Прыпынак па патрабаванню-2".
16.00 Вялікае мыццё.
17.25 Смехапанарама.
19.00 "Апошні герой".
20.00 Час.
21.45 Фільм "Апошні год імперыі". 1-я серыя.
22.30 Начны "Час".
23.05 Рускі экстрым.
23.30 "Начная змена".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.15, 18.00 "Агенцтва НЛС".
9.05 "Два раялі".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Камедыя "Карнавал". 1-я серыя. 19.35, 22.30 Мясцовы час. Весткі – Масква.
19.55 "Марш Турэцкага-2".
21.40 "Адчыніце, міліцыя!".
22.00 Весткі + Падрабязнасці.
22.45 Фільм "Алфізік Алфёраў".
23.40 Фільм "Адваротны адлік".

КУЛЬТУРА

9.05 Ток-шоу "Наўздагад".
9.40 "Настанет свой черед". Дак. фільм.
10.40 Іграе Э. Вірсаладзе (фартэпіяна).
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 "Без сына не прыходзь!". Маст. фільм.
13.05 "Лісты з Эверэста". Дак. фільм.
13.30 Разам з Фафалем.
13.45 Шляхі Гасподнія...
14.15 Чым жыве Расія.
14.30 Бліскучы Санкт-Пецярбург.
15.10 "Ці гатовы".
15.35 "Настанет свой черед". Дак. фільм.
16.30 Машына часу.
17.00 "Рэйдэр грамадзянскай вайны".
17.50 Хто мы?
18.15 "Штокінгер".
19.05 Р. Шуман. Алегра.
19.15 "Сам-насам з Пятром Вялікім".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Астравы.
20.45 "Валянціна". Маст. фільм.
22.30 Партытуры не гараць.

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.05 Сёння.
5.10, 6.15, 17.40 Крымінал.
5.20, 7.15 У запас.
5.35, 6.40, 12.50 Афіша.
5.40, 6.20, 7.20 Нашы любімыя жывёлы.
5.45, 6.45, 7.40 Пяць хвілін з Наважонавым.
5.50, 6.50, 7.45 Вялікія грошы.
6.35, 7.35 Карданны вал.
7.55 Вочная стаўка.
8.20 Падарожжы натураліста.
8.50 Мультфільм.
9.15, 20.05 Сквапнасць.
9.55 Мультфільм.
10.10 Кватэрнае пытанне.
10.35 "Асяроддзе".
11.20 Баявік "Надзвычайны кунг-фу".
13.20 Камедыя "Дзяўчына маёй мары".
15.30 "Графіня дэ Мансаро".
16.35, 18.55 "Растоў-тата".
18.35 Герой дня.
21.55 "Хуткая дапомога".
23.25 "Чайка 2001".
23.55 Гордан.

СТБ

6.00 "Ікс-мэн".
6.30 "Цік – герой".
7.00 "Фантастычная чацвёрка".
7.30 "Прынцэса Сісі".
8.00 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.30 "Снеданне з Лікай".
8.35 Музыка на СТБ.
8.45 Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 "Жаночыя плёткі".
11.30 "М1".
12.00, 15.00, 18.00 Навіны СТБ.
12.15 "Выпадковы сведка".
12.45 "Клетка".
14.00 "Бафі".
15.30 "Фантастычная чацвёрка".
16.00 "Цік – герой".
16.30 "Ікс-мэн".
16.55 "Чарцяня".
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Радыё-кропка".
19.00 "Тэма дня".
19.10 Прэм'ер-парад "Сталічны".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Баявік "Дэманы вайны".
21.40 "Клетка".
23.00 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.45 Трылер "Паштальён заўсёды звоніць двойчы".
2.00 "М1".

ТБ 6

5.45, 14.40, 17.40, 23.35 Дарожны патруль.
6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер.
6.10, 6.40, 7.10 Дзень за днём.
7.40, 20.35 Тушыце святло.
7.50 Назлосць.
8.25 "У нашу гавань заходзілі караблі".
9.25 "Снеданне з Салаўёвым".
10.20 "Жанчына з характарам".
11.10, 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску.
11.30 "Проста звяры".
13.20 "Самыя гучныя злачынствы XX стагоддзя".
15.00 100 цудаў свету.
16.30, 18.45 "Вуліцы разбітых ліхтароў III".
20.45 "Каханне і мафія".
22.00 Грані.
22.45 "Без пратакола".

ЧАЦВЕР, 20 СНЕЖНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10 "Страсці".
10.00 Тэлевітамін.
10.30 "Маленькія Эйнштэйны".
11.00 "Сямейныя вузы".
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.00 "Строгавы". 8-я серыя, заключная.
14.15 "Скарбы сусветнай культуры".
14.30 Сутнасць.
15.15 "Дэні, раскажы мне гісторыю".
15.25 "Казкі бацькі Кастара-2".
15.40 "Маленькія Эйнштэйны".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5х5".
17.00 "Страсці".
18.20 Зона Ікс.
18.30 Настольны тэніс. Еўраліга, супердывізіён. Мужчыны. Беларусь-Чэхія.
19.15 Чэмпіянат прафесіянальнай гандбольнай лігі. Мужчыны. СКА (Мінск)-"Аркатрон" (Мінск). 2-гі тайм.
20.05 Лёс чалавека.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 "Сямейныя вузы".
22.40 Спорт-кур'ер.
22.50 Серыял "VIP".
23.45 Каралеўскае паляванне.
0.15 Настольны тэніс. Еўраліга, супердывізіён. Мужчыны. Беларусь-Чэхія.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Зямля кахання".
9.15 Смехапанарама.
9.40 "Хто хоча стаць мільянерам?".
10.35 "Бесталковыя нататкі".
10.50 Бібліяманія.
15.00, 20.35 "Прыпынак па патрабаванню-2".
16.00 Вялікае мыццё.
17.25 "Самі з вусамі".
19.00 "Слабое звяно".
20.00 Час.
21.45 "Апошні год імперыі". 2-я серыя.
22.30 Начны "Час".
23.00 Хакей. Міжнародны турнір "Кубак Балтыкі". Зборная Швецыі-зборная Расіі.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.15, 18.00 "Агенцтва НЛС".
9.05 Сам сабе рэжысёр.
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Карнавал". 2-я серыя.
19.35, 22.30 Мясцовы час. Весткі – Масква.
19.55 "Марш Турэцкага-2".
21.40 "Адчыніце, міліцыя!".
22.00 Весткі + Падрабязнасці.
22.45 Баявік "Хто я?".
1.00 Гарачая дзесятка.

КУЛЬТУРА

9.15 "Вакзал мары".
9.40, 15.35 "Папы". Дак. фільм.
10.35 Айчына і лёсы.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 "Кожны паляўнічы жадае ведаць..." Маст. фільм.
13.00 Мультфільмы.
13.30 Разам з Фафалем.
13.45 "Шчаўкунчык".
14.15 Чым жыве Расія.
14.30 Д. Хармс. "Я господин свободных мыслей".
15.10 "Ці гатовы".
16.30 Экспедыцыя "Чыж".
17.00 "Рэйнджэры Роджэрса".
17.50 Парыжскі часопіс.
18.15 "Штокінгер".
19.05 Неапалітанскія песні выконвае В. Герало.
19.15 "Сам-насам з Пятром Вялікім".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 "Бомба". Дак. фільм.
20.55 "Хмурны атэль". Маст. фільм.
21.35 Культурная рэвалюцыя.
22.30 "Джазафрэнія".

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёння.
5.10, 6.20, 14.35, 17.40 Крымінал.
5.20, 7.15 У запас.
5.35, 6.40, 14.30 Афіша.
5.40, 7.25 Нашы любімыя жывёлы.
5.45, 6.45, 7.45 Пяць хвілін з Наважонавым.
5.50, 6.50, 7.50 Вялікія грошы.
6.35, 7.35 Карданны вал.
8.00 "Хуткая дапамога".
10.10 Дог-шоу "Я і мой сабака".
11.25 "Паліцэйскія".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
15.30 "Графіня дэ Мансаро".
16.30, 18.55 "Растоў-тата".
18.35 Герой дня.
20.00 Увага. Вышук!
21.55 Зусім сакрэтна.
23.20 "Чайка 2001".
23.50 Гордан.

СТБ

6.00 "Ікс мэн".
6.30 "Цік – герой".
7.00 "Фантастычная чацвёрка".
7.30 "Прынцэса Сісі".
8.00 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.30 "Аўтапанарама".
8.45 Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 Баявік "Дэманы вайны".
11.30 "М1".
12.00, 15.00, 18.00 Навіны СТБ.
12.15 "Выпадковы сведка".
12.45 "Клетка". 14.00 "Бафі".
15.30 "Фантастычная чацвёрка".
16.00 "Цік – герой".
16.30 Ікс-мэн". 16.55 "Чарцяня".
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 "Экзотыка".
18.45 "Аўтапанарама".
19.00 "Тэма дня".
19.10 Прэм'ер-парад "Сталічны".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Фільм "Піткі крыві".
21.45 "Клетка".
23.00 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.45 Вестэрн "Сто ружжаў".
2.00 "М1".

ТБ 6

5.45, 14.40, 17.40, 23.35 Дарожны патруль.
6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер.
6.10, 6.40, 7.10 Дзень за днём.
7.40, 20.35 Тушыце святло.
7.50 Назлосць.
8.25 "Анталогія злачынстваў".
9.10 "Я ведаю ўсё!".
10.20 "Жанчына з характарам".
11.10, 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску. 11.30 "Сетка".
13.20 "Самыя гучныя злачынствы XX стагоддзя".
15.00 100 цудаў свету.
16.30, 18.50 "Вуліцы разбітых ліхтароў III".
20.50 "Каханне і мафія".
22.00 Грані.
22.45 "Без пратакола".

ПЯТНІЦА, 21 СНЕЖНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.10 "Брыгады "Тыгра". Серыял.
10.05 Сад мары.
10.30 "Маленькія Эйнштэйны". Серыял.
11.00 "Сямейныя вузы". Серыял.
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.00 Дэтэктыў "Чыста англійскае забойства". 1-я серыя.
14.20 "Скарбы сусветнай культуры".
14.35 Відэафільм "Хто там..."
15.15 "Дэні, раскажы мне гісторыю". Дак. серыял.
15.25 "Казкі бацькі Кастора-2". Мультсерыял.
15.40 "Маленькія Эйнштэйны". Серыял.
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5 х 5". Праграма для старшакласнікаў.
17.00 Брыгады "Тыгра".
18.20 Зона Ікс.
18.35 "Воіны мірнага часу". Дак. фільм да Дня супрацоўніка органаў дзяржаўная бяспекі.
19.05 Палітычны дэтэктыў "Пярсцёнак з Амстэрдама".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 "Сямейныя вузы". Серыял.
22.35 Спорт-кур'ер.
22.45 Гандбол. Мужчыны. "Партавік" (Украіна) - "Аркатрон" (Беларусь).
23.45 Беларуская дваццатка.
0.15 Гандбол. Мужчыны. "ЛукойлДынама" (Астрахань) - СКА (Мінск).

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Зямля кахання". Серыял.
9.15 "Самі з вусамі".
9.40 "Слабае звяно".
10.35 "Бесталковыя нататкі".
10.50 Бібліяманія.
15.00 Серыял "Прыпынак па запатрабаванню".
16.00 Вялікае мыццё.
17.25 Дак. дэтэктыў.
19.00 Поле цудаў.
20.00 Час.
20.35 "Залаты грамафон".
23.30 Начны "Час".
23.55 Хакей. Міжнародны турнір. "Кубак "Балтыкі". Зборная Фінляндыі - зборная Швецыі. 2-гі і 3-ці перыяды.

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.15, 18.00 Серыял "Агенцтва НЛС".
9.05 Новая "Старая кватэра".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 Вялікі рэпартаж РТР.
17.00 Прэс-клуб.
19.35 Мясцовы час. Весткі - Масква.
19.55 Серыял "Марш Турэцкага-2".
21.45 Фільм "Афера".
23.35 Вострасюжэтны фільм "Крымінальныя каханкі".
1.15 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

9.15 Партытуры не гараць.
9.40, 15.35 "Сачыненне аб Радзіме", "Руская прастора". Дак. фільмы.
10.40 "Поэт печали и любви".
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 В. Аросева... і іншыя.
12.50 Мультфільмы.
13.30 Разам з Фафалем.
13.45 "Шчаўкунчык".
14.15 Чым жыве Расія.
14.30 Малыя музеі Санкт-Пецярбурга.
15.10 "Гатовыя ці не". Серыял.
16.30 Сенсацыя. Сенсацыя? Сенсацыя...
17.00 "Рымскі мор".
17.50 "Са столі".
18.15 "Штокінгер". Серыял.
19.05 Фантазія на тэмы оперы "Залаты пеўнік".
19.15 "Сам-насам з Пятром Вялікім".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Білет у Вялікі...
20.40 "Слёзы капалі". Маст. фільм.
22.05 К. Сен-Санс. Канцэрт № 2 для фартэпіяна з аркестрам.
22.30 "Бясконцая гісторыя Галівуда".

НТБ

5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
5.10, 6.20, 14.35, 17.40 Крымінал.
5.20, 7.15 У запас.
5.35, 6.40, 14.30 Афіша.
5.40, 7.25 Нашы любімыя жывёлы.
5.45, 6.45, 7.45 Пяць хвілін з Наважонавым.
5.50, 6,50, 7.50 Вялікія грошы.
6.35, 7.40 Карданны вал.
8.00 Серыял "Хуткая дапамога".
9.25 Свая гульня.
10.10 Увага. Вышук!
11.25 Серыял "Паліцэйскія".
13.25 "Працяг будзе..."
15.25 Прафесія - рэпарцёр.
16.05 Дэтэктыў "Забойства ў Саншан-Менор".
18.35 Свабода слова.
20.10 Крымінальная Расія.
21.50 Баявік "Лішняя сіла-2".
23.45 Пепсі-чарт.
0.25 Кома.

СТБ

6.00 "Ікс-мэн". Мультсерыял.
6.30 "Цік - герой". Мультсерыял.
7.00 "Фантастычная чацвёрка". Мультсерыял.
7.30 "Прынцэса Сісі". Мультсерыял.
8.00 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
8.15 Навіны СНД.
8.30 "Снеданне з Лікай".
8.35 Музыка на СТБ.
8.45 Прэм'ер-парад "Сталічны". Гумарыстычная праграма.
8.50 "Віртуальны свет".
9.00 Фільм "Якія п'юць кроў".
11.30 Інфармацыйна-пазнавальная праграма "Еўропа сёння".
12.00, 15.00, 18.00 Навіны СТБ.
12.15 "Выпадковы сведка".
12.45 "Клетка". Серыял.
14.00 "Сімулятар". Серыял.
15.30 "Фантастычная чацвёрка". Мультсерыял.
16.00 "Цік - герой".
16.30 "Ікс-мэн".
16.55 "Чарцяня". Тэленавела.
18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
18.30 Цэнтр захапленняў "Мэдысан авеню".
19.00 "Тэма дня". Вынікі ва ўік-энд.
19.10 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
19.15 "Вечарніца".
19.30 Камедыя "Галівудскі млын".
21.45 "Сакрэтныя матэрыялы". Серыял.
23.00 Навіны "СТБ-24 гадзіны".
23.30 "Віртуальны свет".
23.45 Драма "Вугар".
2.20 "М1". Музычная праграма.

ТБ 6

5.45, 14.40, 17.40, 1.10 Дарожны патруль.
6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00 Цяпер.
6.10, 6.40, 7.10 Дзень за днём.
7.40 Тушыце святло.
7.50 Назло.
8.25 "Дачнікі".
9.15 "Маё кіно".
10.20 Серыял "Жанчына з характарам".
11.10, 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску.
11.30 "Вы - відавочца".
13.20 Серыял "Самыя гучныя злачынствы XX стагоддзя".
15.00 100 цудаў свету. "Асцярожна, белы мядзведзь".
16.30, 18.45 Серыял "Вуліцы разбітых ліхтароў III".
20.00 "Голас народа".
21.10 Серыял "Каханне і мафія".
22.30 Грані.

СУБОТА, 22 СНЕЖНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.05 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раінцы, Беларусь!
9.10 Сад мары.
9.35 Здароўе.
10.00 "Здарылася гэта зімой", "Лятучы карабель". Мультфільмы.
10.30 "Маленькія Эйнштэйны". Серыял.
11.00 "Сямейныя вузы". Серыял.
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.05 "Чыста англійскае забойства". 2-я серыя.
14.30 Сталіца. Інфармацыйна-аналітычная праграма.
15.15 "Дэні, раскажы мне гісторыю". Дак. серыял.
15.25 "Казкі бацькі Кастора-2". Мультсерыял.
15.40 "Маленькія Эйнштэйны". Серыял.
16.10 "5 х 5". Праграма для старшакласнікаў.
17.00 Пяць цудаў (паўтор).
17.30 Беларуская дваццатка (паўтор).
18.20 Зона Ікс.
18.30 "Ад сесіі да сесіі..." Відэафільм.
18.50 КВЗ. Фінал вышэйшай лігі Беларусі.
20.20 З дакладных крыніц.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Сямейныя вузы". Серыял.
22.45 Спорт-кур'ер.
22.55 Відзьма-нявідзьма.
0.05 Навіны.
0.20 Серыял "Каралева мячоў".

ГРТ

9.00, 14.00, 17.00 Навіны.
9.10 Смехапанарама.
9.45 Смак.
10.05 40 гадоў жартуючы. КВЗ. Фрагменты біяграфіі.
11.00 "Бура". Загадана знішчыць!".
11.30 Хакей. Міжнародны турнір "Кубак "Балтыкі". Зборная Расіі - зборная Чэхіі.
14.10 "Чорны плашч".
14.40 Вострасюжэтны фільм "Выпадак у квадраце 36-80".
16.05, 17.15 "Вясковыя гісторыі".
18.00 "Хто хоча стаць мільянерам?".
19.00 "Апошні герой". "Новыя правадыры".
20.00 Час.
20.30 Што? Дзе? Калі?
21.40 Баявік "Узыходзячае сонца".
0.00 Фільм "Стэнлі і Айрыс".

РАСІЯ

9.00 Пошта РТР.
9.30 Добрай раніцы, краіна.
10.10 "Сто да аднаго".
11.00 Ток-шоу "Побач з табой".
11.55 Серыял "Тайны агент".
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Фільм "Вясна на Зарэчнай вуліцы".
15.00 Ала Пугачова. "Успамінаючы Каляды..."
17.00 Мая сям'я.
17.55 Аншлаг.
19.25 Люстэрка.
20.00 Фантастычны фільм "Бэтман і Робін".
22.25 Фільм "Народ супраць Лары Флінта".
0.55 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

9.10 Мультфільмы.
9.50 Мой цырк.
10.15 Бабуліны рэцэпты.
10.30 Залаты п'едэстал.
11.00 Графаман.
11.25 Цуды надвор'я.
11.50 "Жылі былі стары са старой". Маст. фільм. 1-я серыя.
13.00 Тэатральны летапіс XX стагоддзя.
13.30, 21.00 Навіны культуры.
13.45 "Час музыкі".
14.10 "Ноч перад Калядамі". Мультфільм.
14.35 Дак. серыял "Упушчаныя магчымасці".
15.35 Тэлетэатр. Класіка.
16.30 "Рамантыка раманса".
17.05 "Майскія кветкі". Серыял.
18.00 Сферы.
18.40 "Фрак народа".
19.35 І. Брамс. Канцэрт для скрыпкі з аркестрам.
20.15 У вашым доме.
21.20 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці.
21.25 "Апошняя куля". Маст. фільм.

НТБ

5.40 Дэтэктыў "Забойства ў Саншайн-Менор".
7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 21.00 Сёння.
7.15 "Вуліца Сезам".
7.40 Мультфільм "Чые ў лесе шышкі?"
7.50 Вялікія бацькі.
8.25 Без рэцэпта.
9.15 Крымінал.
9.50 "Жаночы погляд".
10.20 Кватэрнае пытанне.
11.20 Прафесія - рэпарцёр.
11.45 Дэтэктыў "Пярсцёнак з Амстэрдама".
13.30 Падарожжы натураліста.
14.00 Свая гульня.
15.25 "Працяг будзе..."
16.20 Шоу Алены Сцепаненка.
17.15 Камедыя "Асеннія спакусы".
18.50 Баявік "Вораг майго ворага".
21.35 Баявік "Зберагчы да панядзелка".
23.55 Колер ночы.

СТБ

6.00 Музканал.
7.00 "Паралелі".
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Інспектар Гаджэт". Мультсерыял.
8.00 "Снеданне з Лікай".
8.30, 9.00 "Футурама". Мультсерыял.
9.30 "Бафі". Серыял.
10.30 Камедыя "Галівудскі млын".
12.50 "Экзотыка".
13.05 "Радыё-кропка". Музычна-забаўляльная праграма.
13.30 Камедыя "Шукайце жанчыну". 1-я серыя.
15.20 "Добры дзень, доктар".
15.35 "Хто я..."
16.00, 16.30 "Чалавек-павук". Мультсерыял.
16.50 "Дальнабойшчыкі". Серыял.
18.00 Маст. фільм.
19.30 "Гадзіна пік".
20.30 Прэм'ер-парад "Сталічны".
20.45 Меладрама "Восень у Нью-Йорку".
23.10 "Сімулятар". Серыял.
0.05 Цэнтр захапленняў "Мэдысан авеню".
0.35 "Скрыжаванне". Музычна-забаўляльная праграма.
0.55 "М1". Музычная праграма.

ТБ 6

6.15, 13.35, 0.05 Дарожны патруль.
6.30 Фільм "Амерыканская мара".
8.10, 19.30 Серыял "Вуліцы разбітых ліхтароў III".
9.05 "Я ведаю ўсё!".
10.00 Цяпер.
10.30, 14.00, 18.00 "Проста звяры".
11.10 Фільм "Незаконченая аповесць".
13.10 Серыял "Самыя гучныя злачынствы XX стагоддзя".
14.30 "Сетка".
15.10 "Анталогія злачынстваў".
16.05 "Дачнікі".
16.55 "Зваротны адлік".
18.50 "Без гальштука".
20.45 "Усяго".
21.15 Дэтэктыў "Сіцыліянская абарона".
23.05 Фільм "Майкл Дуглас".

НЯДЗЕЛЯ, 23 СНЕЖНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 15.00 Навіны
7.10 Серыял "Кіне". 1-я серыя.
8.05 "Аграсвет". Інфармацыйна-аналітычная праграма.
8.30 "Арсенал".
9.10 Мультыклуб.
9.35 Фільм-казка "Вогніва".
11.00 "Усё нармальна, мама!"
11.45 Тэлевітамін.
12.15 Серыял "Каралева мячоў".
13.00 Цырк Масіма. 1-я частка.
14.00 Лёс чалавека. Яніна Лаўрыновіч.
14.30 "Вясёлка над Віцебскам". Узорны ансамбль танца "Барвінак" і народны ансамбль танца "Вясёлыя боцікі" (Украіна).
14.50 "І іншыя афіцыйныя асобы".
15.15 Свет і мы.
15.35 Камедыя "Вялікая прагулка".
17.40 Крымінальнае дасье.
18.10 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
18.40 "Час мясцовы".
19.10 Планета "АРТ".
19.40 Тэлебарометр.
20.00 Панарама.
20.35 Спорт-кур'ер.
20.45 Маст. фільм "Сорак першы".
22.15 Серыял "Жулі Леско".
23.40 Гандбол. Мужчыны. СКА (Мінск) - ЗТР (Запарожжа).

ГРТ

7.00, 9.00, 14.00, 17.00 Навіны.
7.10 Служу Расіі!
7.35 "Дзеці джунгляў".
8.05 Ранішняя зорка.
8.50 Бібліяманія.
9.10 "Бесталковыя нататкі".
9.30 Пакуль усе дома.
10.05 Выратавальнікі. Экстранны выклік.
10.35 Клуб падарожнікаў.
11.20 Дэтэктыў "Тайны бацькі Даўлінга".
12.15 "Куміры. Выпрабаванне славай".
12.50 Разумніцы і разумнікі.
13.15 Скарбы Крамля.
13.30 "Чорны плашч".
14.10 Дэтэктыў "За ўсё трэба плаціць".
15.30 "Без твару". Спецрэпартаж.
15.50 Жывая прырода.
17.20 "Ералаш".
17.25 Камедыя "Татулі".
19.15 Фільм "Шакал".
21.30 Часы.
22.45 Серыял "X-files".
23.40 Трылер "Буйства".

РАСІЯ

7.25 "Тэлепузікі".
7.50 Рускае лата.
8.40 "ТБ Бінга шоу".
9.20 Добрай раніцы, краіна.
10.00 Сам сабе рэжысёр.
10.55, 18.20 "Гарадок".
11.35 Федэрацыя.
12.10 Парламенцкая гадзіна.
13.00 Весткі.
13.20 Дыялогі пра жывёл.
14.25 Вакол свету.
15.35 "Том і Джэры".
16.05 "Камісар Рэкс". Серыял.
17.10 ТБ Бінга навіны.
17.15 Аншлаг.
19.00 Весткі тыдня.
19.55 Вострасюжэтны фільм "На адлегласці ўдару".
22.00 Серыял "Твін Пікс".
23.05 Спорт за тыдзень.
0.00 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

9.10 "Прыгоды Бураціна". Мультфільм.
10.15 Нядоўгія гісторыі.
10.30 Ток-шоу "Наўздагад".
11.00 Тым часам.
11.25 "Буры-забойцы".
11.50 "Жылі-былі стары са старой". Маст. фільм. 2-я серыя.
13.00 Тэатральны летапіс XX стагоддзя.
13.30, 21.00 Навіны культуры.
13.45 Магія кіно.
14.10 За сямю пячацямі.
15.00 "Навошта чалавеку крылы". Маст. фільм.
16.20 "Цукеркі Шчаўкунчыка". Фільм-балет.
17.05 "Майскія кветкі". Серыял.
18.00 "Камера-абскура".
18.40 Экалогія літаратуры.
19.35 "Збор выканаўцаў".
20.15 Блеф-клуб.
21.20 Асабістыя ўспаміны аб вялікім жыцці.
21.25 "Механік, круці кінастужку".
21.50 "Мегрэ і звар'яцеўшая жанчына". Маст. фільм.
22.40 "Рускі вечар".

НТБ

5.25 Баявік "Вораг майго ворага".
7.00, 9.00, 11.00, 15.00 Сёння.
7.15 "Вуліца Сезам".
7.35 Мультфільм "Кацяня па імені Гаў". 5-я серыя.
7.45 Пепсі-чарт.
8.25 Ох ужо гэтыя дзеці!
9.15 Смачныя гісторыі.
9.35 Шоу Алены Сцепаненка.
10.25 Крымінальная Расія.
11.20 Камедыя "Жандарм у Нью-Йорку".
13.25 Служба выратавання.
14.00 Свая гульня.
15.20 Прафесія - рэпарцёр.
15.45 Дог-шоу "Я і мой сабака".
16.35 "Жаночы погляд".
17.10 Вочная стаўка.
17.45 Баявік "Спецыяліст".
20.00 Надоечы.
21.15 Лялькі.
21.30 Камедыя "Шпіёны як мы".
23.40 Журнал лігі чэмпіёнаў.

СТБ

6.00 Музканал.
7.00 "1/52". Спартыўны агляд.
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Аўтапанарама".
8.00 "Гадзіна пік".
9.00 "Сімпсаны". Мультсерыял.
9.30 "Бафі". Серыял.
10.30 Баявік "Бойка ў Бэтл-Крык".
12.50 "Снеданне з Лікай".
13.15 "М1". Музычная праграма.
13.30 Камедыя "Шукайце жанчыну". 2-я серыя.
15.25 "Кірава, 17".
15.40 Прэм'ер-парад "Сталічны".
16.00, 16.30 "Чалавек-павук". Мультсерыял.
16.50 "Дальнабойшчыкі". Серыял.
18.00 Маст. фільм.
19.30 "168 гадзін Мінска".
20.30 "Аўтапанарама".
20.55 Драма "Таленавіты містэр Рыплі".
23.55 "Хіт-момант - вячэрняя рапсодыя".
0.25 "М1". Музычная праграма.

ТБ 6

6.10, 13.40, 0.20 Дарожны патруль.
6.25 Дэтэктыў "Сіцыліянская абарона".
7.55 Серыял "Вуліцы разбітых ліхтароў III".
8.55 "Star старт".
9.30 "Парады прафесара Чайнікава".
10.00, 14.00 Цяпер.
10.25 "Снеданне з Салаўёвым".
11.00 Фільм "Аднойчы зманіўшы".
12.50 "Маё кіно".
13.30 "Формула здароўя".
14.25 Катастрофы тыдня.
15.00 "У нашу гавань заходзілі караблі".
16.10 "За мяжой магчымага".
16.55 "Зваротны адлік".
18.00 "Вынікі".
19.30 Серыял "Чорны воран".
20.45 "Зямля-паветра".
22.20 Фільм "Пяць пачуццяў".

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання, навукі — 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі — 36-43-71; ВНУ і тэхнікумаў — 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22.

Адказны дзяжурны
Іна НІКІЦЕНКА.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку», 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Замова № 7389
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 14.12.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.